

Södertöms högskola | Institutionen för Kultur & Lärande
Kandidatuppsats 15 hp | Svenska | Höstterminen 2013
Kommunikatörsprogrammet

”Positionering av en blivande statsminister.”

– Kritisk diskursanalys och textanalys av ett politiskt tal.

Av: Samuel Skwarski
Handledare: Stina Hållsten

Abstract

I denna studie undersöks sambanden mellan text och samhälle i Stefan Löfvens politiska sommartal den 25 augusti 2013. Studien intresserar för hur olika språkliga strategier kan användas för att positionera Stefan Löfven som blivande statsminister.

Studien utgår teoretiskt i från Faircloughs kritiska diskursanalys men innehåller också delar ur systemisk-funktionell grammatik och samtalsanalys.

Resultaten pekar på att talets övergripande syfte är att positionera talaren som statsministerkandidat både på ett nationellt och internationellt plan. Positioneringen sker dels textuellt genom användningen av pronomen för att etablera en gemensam plattform mellan talare och åhörare, dels diskursivt genom en blandning av olika diskurser som positionerar talaren i en nationell/internationell kontext. Resultaten pekar också ut dialektiska kopplingar mellan text, diskurs och social praktik nivå av Löfvens sommartal.

Analyserna visar också att den sociala praktiken som ett politiskt tal ingår i bidrar till att reproducera maktförhållanden som är ojämlika mellan talare och åhörare. Resultaten visar att det politiska talet innehåller en bred interdiskursivitet mellan både höger- och vänsterideologiskt präglade diskurser, vilket kan vara tecken på förändring och diskursiv kamp om vad den diskursiva praktikens diskursordning ska bestå av. Denna förändring kopplas till förändringar så som individualisering, globalisering och en politisk likriktning i den bredare sociala praktiken.

Nyckelord: kritisk diskursanalys, politiskt tal, politisk kommunikation, positionering, interpersonell, Fairclough, modalitet, pronomen, SFG, CDA, CA. (sätt i bokstavsordning)

This study examines the causality between texts and society in a political speech. The study does so by analyzing both text and aspects of the wider context, which the political speech is part of.

The study is based on a mix of theory from both Faircloughs critical discourse analysis (CDA), systemic functional grammar (SFG) and conversation analysis (CA).

The results show that the main goal of the political speech is to position the speaker as head of Swedish government at both a national and international level by using a wide variety of discourse and by using pronouns to establish common ground with the speaker and the listeners. The results also points out that the social practice which a political speech is part of is reproducing and maintaining power relations in which the speaker and the listener are not equal. The results also show how changes such as individualization, globalization and political uniformity can be seen as affecting discourse and social practice.

Keywords: critical discourse analysis, positioning, political communication, political speech, interpersonal analysis, Fairclough, modality, pronouns, SFG, CDA, CA.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	5
1.1 Varför politiskt tal?.....	5
2. Syfte och frågeställningar.....	6
3. Material	7
4. Bakgrund Socialdemokraterna.....	7
4.1 Socialdemokraternas roll i Sverige.....	7
5. Tidigare forskning.....	8
5.1 Politisk kommunikation: Valaffischen.....	9
5.2 Politisk kommunikation: Talet.....	9
5.3 Politisk kommunikation: Jämförande diskurs- och textanalyser.....	10
5.4 Politisk kommunikation: Pronomen	11
5.5 Modalitet och pronomen i Systemisk-funktionell grammatik	12
5.6 Pronomen i samtalsanalys.....	12
6. Teori.....	13
6.1 Inledning till kritisk diskursanalys	13
6.2 Kritisk diskursanalys.....	14
6.3 Faircloughs kritiska diskursanalys.....	16
6.4 Faircloughs tredimensionella modell.....	16
Figur 1, Faircloughs rammar. (Winther Jørgensen, Phillips, 2000, s: 74).....	17
6.5 Fairclough om ideologi & makt.....	18
6.6 Systemisk-Funktionell Grammatik.....	19
6.7 Den interpersonella analysen.....	21
6.7.1 Modalitet, satsadverbial och modal bedömning.....	21
6.8 Pronomen – en relationskonstruerande resurs?.....	22
7. Metod	23
7.1 Intervjun som metod för materialinsamling.....	24
8. Resultat.....	24
8.1 Analys av den sociala praktiken.....	25
8.1.1 Olika diskursiva praktiker ingår i den sociala praktiken.....	25
8.1.2 Historiens skugga.....	26
8.1.3 Förutsättningar.....	26
8.1.4 Det nya medielandskapet.....	27
8.1.5 Förhållanden i den svenska politiken 2013.....	28
8.2 Analys av den diskursiva praktiken.....	28
8.2.1 Den kommunikativa händelsen – var, när, varför, vilka?	29
8.2.2 Maktförhållanden.....	29
8.2.3 Vad kommuniceras?.....	30
8.2.4 Talets struktur.....	30
8.2.5 Diskurstyp(-erna).....	31
8.2.6 Spår av ideologier och positionering.....	33
8.3 Textanalys.....	34
8.3.1 Språkhandlingar.....	34
8.3.2 Kongruenta Språkhandlingar.....	34
8.3.3 Påståenden.....	34
8.3.4 Fråga.....	35
8.3.5 Uppmaning.....	35
8.3.6 Erbjudanden.....	36

8.3.7 Inkongruenta språkhandlingar.....	36
8.3.8 Erbjudande realiserat genom påstående.....	37
8.4 Modalitet.....	37
8.5 Pronomen.....	40
8.5.1 De/Dem.....	41
8.5.2 Inkluderande / Exkluderande pronomen.....	42
9. Slutsatser.....	45
9.1 Positioneringen av Stefan Löfven.....	45
9.2 Maktförhållanden.....	46
9.3 Kritik och teoretisk/metodologisk reflektion.....	47
9.4 Slutord.....	48
10. Referenser.....	49
10.1 Litteratur.....	49
10.2 Elektroniska källor.....	50
Bilagor:.....	51

1. Inledning

2014 har kallats för ett *supervalår* eftersom det vanliga valet till riksdag, kommun och landsting sammanfaller med val till Europaparlamentet. För de olika partierna är det med andra ord mycket som står på spel. Vilken partiledare ska leda Sverige ut ur lågkonjunkturen? Sveriges två största partier, Socialdemokraterna och Moderaterna har dessutom rört sig mot den politiska mitten i jakt på medelklassväljarna (Allansson, 2010) vilket präglar den politiska kommunikationen.

Samtidigt har Socialdemokraterna börjat samla sig efter 7 år i opposition och en kaotisk period kantad av Mona Sahlins valförlust mot Fredrik Reinfeldt, Håkan Juholts val och avhopp, till valet av den tidigare politiskt oprövade och ej folkvalde Stefan Löfven, som ny partiordförande.

Stefan Löfvens sommartal i Vasaparken den 25 Augusti kan därför ses både som starten på en upptakt inför supervalåret 2014, efter en sommar kantad av sittande regerings dalande opinionssiffror och kriser som ”Nuon-affären”*. Men framför allt kan sommartalet ses som en chans för det socialdemokratiska partiet att positionera den tidigare oprövade och ej folkvalde Stefan Löfven som statsministerkandidat, i förhållande till sitt parti, väljarna och omvärlden.

I min tidigare uppsats (Skwarski, 2013) intresserade jag mig för positionering av ett företag/tjänst skedde i olika samtalsituationer i ett nytt kommunikativt medium: podcasten. Då analyserades positioneringen utifrån samtalsanalytisk teori och metod av det direkta samtalet mellan ”poddare” och lyssnare.

I denna uppsats intresserar jag mig istället för hur positioneringen av en enda individ, Stefan Löfven som kandidat till statsministerposten, sker i ett av den politiska kommunikationens mest anrika medium: det politiska talet. Analysen grundar sig i Faircloughs kritiska diskursanalys (CDA) och delar av Hallidays textanalys (SFG) men tar också intryck från andra områden, exempelvis Samtalsanalys (Engblom, 2004) och Retorik (Sigrell, 2001).

1.1 Varför politiskt tal?

Att studera tal inom ramen för politisk kommunikation är intressant både ur ett empiriskt, teoretiskt och metodologiskt perspektiv. Politiken är i förändring och i takt med utvecklingen av det postmoderna samhället följer stora trender så som globalisering, utvecklingen av sociala medier, massmediernas ökande inflytande (Strinati, 1995, s. 221) och en ökad individualisering (Bjereld, mfl. 2009) i dess kölvatten. Trots detta har klassiska budskapsförmedlande kanaler behållit sin roll i det moderna informationssamhället.

Orla Vigsø (2004) konstaterade i sin avhandling ”*Valretorik i text och bild. En studie i 2002 års svenska valaffischer*” att valaffischen fortfarande hade en viktig roll i den politiska kommunikationen, de stora utvecklingarna i medielandskapet de senaste decennierna till trots. Sigrell (2001) visade å sin sida hur en skicklig politiker kan använda olika språkliga strategier (exempelvis bruket av pronomen) för att söka skapa en gemenskap mellan talare och åhörare för

* http://www.svd.se/naringsliv/branscher/energi-och-ravaror/sveriges-samsta-affar-nagonsin_7897152.svd
Svenska Dagbladet, senast tillgänglig 2014.03.17

att enas kring en ståndpunkt eller perspektiv. Ur ett empiriskt forskningsperspektiv ser jag det därför som intressant att skriva en uppsats där det politiska talet och hur språkliga strategier används för att positionera en statsministerkandidat står i fokus.

Ur ett teoretiskt och metodologiskt forskningsperspektiv ser jag det också som intressant att applicera Faircloughs kritiska diskursanalys (CDA) kombinerad med SFGs textanalys på ett material som består av *ett* tal. Kombinationen av CDA och SFG är i sig inte ovanlig inom nordisk språkforskningstradition men används ofta på större korpus och i ett jämförande syfte. Ett exempel på detta är Ledin (1994) som med CDA och SFG analyserar Ja/Nej-sidans argumentation inför valet om att gå med i EU. Sigrell (2001) använder sig å andra sidan av *ett* politiskt tal som grund för sin analys, men då ligger istället den teoretiska grunden inom retoriken och argumentationsanalysen.

Ur ett teoretiskt och metodologiskt perspektiv ser jag det därför som intressant att se hur väl Faircloughs teorier fungerar tillsammans med andra. Samt hur kombinationen av dessa fungerar för att besvara och uppnå uppsatsens frågeställningar och syfte, dvs för att se vilka resultat analyserna av *ett* politiskt tal kan bidra med för förståelsen för hur en statsministerkandidat positioneras inför ett valår. Detta är något jag tänkt diskutera i uppsatsens avslutande diskussion.

Möjligheten att kontakta en av producenterna bakom talet, Anders Utbult, talskrivare åt Socialdemokraterna, gav också en unik insikt i tankearbetet bakom produktionen av ett politiskt tal. Intervjun (se bilaga) gav perspektiv som kan knytas inte bara till en av Faircloughs teoretiska ramar där produktion och konsumtion av texter är en viktig del i analysen av den diskursiva praktiken. Intervjun kastade också ljus över Socialdemokraternas syn på talet och den omvärld som talet utspelar sig i.

2. Syfte och frågeställningar

Ordet kommunikation är bildat ur latinets *communicare* ("att göra gemensam") och kan enligt Sigrell (2001, s. 29) uppfattas som studiet av hur en sändare med hjälp av språket försöker göra en tanke gemensam med en mottagare. Det politiska talet har ofta som syftet att övertyga och göra tankar och perspektiv gemensamma med mottagare för att i bästa fall vinna deras röst i kommande val. En skicklig retoriker kan, teoretiskt sett, utnyttja olika språkliga strategier för att övertyga åhörare och skapa perspektiv som gynnar den egna sidan. Det är därför, ur ett kritiskt perspektiv, viktigt att analysera och belysa de språkliga strategier som används för att övertyga åhöraren och för att få åhöraren att implicit hålla med om en ståndpunkt som annars inte är helt självklar.

Det primära syfte med denna uppsats är således att ur ett empiriskt perspektiv visa och förklara hur Socialdemokraternas partiledare med hjälp av olika språkliga strategier positioneras som blivande statsminister(-kandidat) på flera nivåer (text, diskurs, social praktik) i ett politiskt tal.

Frågeställningen i denna uppsats blir således:

- Hur positioneras Stefan Löfven i sommartalet?
- Vilka språkliga strategier används för att positionera Stefan Löfven?

- Hur ser förhållandena ut mellan de olika nivåerna (text, diskurs och social praktik) i Löfvens sommartal?

Utifrån de empiriska resultaten vill jag sedan diskutera min analys av ett politiskt tal och koppla diskussionen till olika teoretiska och metodologiska perspektiv. Jag ämnar exempelvis diskutera:

- Vad kan man få ut av en kombinerad textanalys/kritisk diskursanalys av ett politiskt tal?
- Hur väl fungerar kombinationen?
- Hur kan man koppla resultaten till Faircloughs teorier om makt och ideologi?
- Bidrar talet till att förändra eller till att reproducera den sociala praktiken?

De sista två frågorna här ovan kan kopplas till det kritiska perspektivet i Faircloughs kritiska diskursanalys för vilken jag redogör under avsnittet ”Teori”.

3. Material

Grundmaterialet för min uppsats består av en 5-sidig (2693 ord) textversionen av Stefan Löfvens sommartal i Vasaparken 25 Augusti 2013 (talat cirka 30 minuter). Denna publicerades på socialdemokraternas hemsida i samband med talet som också går att se i sin helhet via socialdemokraternas hemsida och i kanaler på youtube.

Ett komplement till materialet är också de svar jag fått via mejlkontakt med en av skribenterna bakom talet. Dessa frågor ger en bredare förståelse för materialet utifrån producenten av textens perspektiv. Vilket gynnar analysen med hänseende till den andra dimensionen i Faircloughs tredimensionella analys, det vill säga analysen av textens produktion och konsumtion.

4. Bakgrund Socialdemokraterna

För att få en överblick över Socialdemokraternas historia och påverkan på politiken och i det svenska samhället ska jag i detta avsnitt kort presentera några händelser och personer i Socialdemokraternas historia som jag anser är relevanta för förståelse av partiets plats och roll i dag. Det mesta är hämtat från partiets egen historiebok och en mer detaljerad och allsidig genomgång finns att läsa på partiets hemsida.* Att källan är Socialdemokraterna själva kan vara problematiskt. Jag har därför i detta avsnitt strävat efter att lyfta fram objektiva fakta som får anses vara allmängods i den svenska historieskrivningen.

4.1 Socialdemokraternas roll i Sverige

*<http://www.socialdemokraterna.se/Vart-parti/Var-historia/>

Partiet har en självklar roll i det svenska samhället efter att ha suttit i regeringsposition i majoriteten av åren efter 1930, varit drivande i byggandet av ”folkhemmet” och sedermera miljonprogrammen under 1900-talets andra hälft.

Partiet strävar efter ett socialistiskt samhälle genom reformer och har ett förflutet med stöd och i solidaritet med olika befrielse rörelser, till exempel i protesterna mot apartheid-regimen i solidaritet med Nelson Mandelas parti ANC, i Sydafrika.

Partiet har också under åren varit drivande i frågor om kvinnors rösträtt, jämlikhet, och en stark välfärd finansierad med skattemedel. Detta till trots dröjde det till 2010 innan partiet ställde upp med en kvinnlig partiledare, Mona Sahlin.

Den kanske mest välkända socialdemokratiska politikern i Sveriges historia är Olof Palme, som genom sitt stöd och internationella engagemang blev ett namn även utanför Sveriges gränser, vars liv fick ett dystert slut då han mördades på sveavägen i Stockholm den 28 februari 1986, ett mord som fortfarande är olöst.

Under 90- och 00-talet har partiet flyttat sig allt mer mot den politiska mittfåran där man förespråkar marknadsekonomi kombinerat med politiska regleringar och statligt ägande.

I tid med att denna uppsats skrivs har partiet gått ut med att man, till skillnad mot inför valet 2006, siktar på att vinna valet och få majoritet i riksdagen på egen hand. Detta för att komma ifrån den blockpolitik (tillsammans med miljöpartiet och vänsterpartiet) som man menar bidrog till valförlusten 2006 och 2010. Man lanserar nu Socialdemokraterna som ”Framtidspartiet”^{*} i motsättning till huvudkonkurrenten Moderaterna vars slogan lyder ”Nya Arbetarpartiet”.

5. Tidigare forskning

Politisk Kommunikation är ett stort forskningsfält som innefattar många olika akademiska områden. De som intresserar sig för politisk kommunikation kommer ofta från olika akademiska bakgrunder. Där statsvetenskap, retorik och språkvetenskap hör till de vanligaste (och kanske mest självklara) bakgrunderna. Till dessa områden tillkommer sedan flera olika perspektiv, teorier och områden som man intresserar sig för, exempelvis politiska kampanjer, tal, texter, valaffischer, och där analysen kan vara semiotisk, kritiskt diskursanalytisk eller retorisk.

Jag vill därför poängtera att jag inte ämnar göra någon fullständig sammanfattning av forskningsfältet utan snarare vill visa på den bredd, och samtidigt koppling, som finns i ämnet och i förhållande till mitt eget arbete. I följande avsnitt kommer jag därför presentera ett urval avhandlingar och artiklar som visar hur politisk kommunikation kan studeras med avstamp i både CDA, SFG, Retorik, och Semiotisk analys, och som på olika sätt har en anknytning till min egen uppsats.

Gemensamt för dessa forskare är ett kritiskt perspektiv och en vilja att komma åt förhållanden och samband som sträcker sig över kommunikationen och det språkliga, för att komma åt frågor som rör maktstrukturer, ideologi och sociala relationer.

* <http://www.socialdemokraterna.se/Vart-parti/Framtidspartiet/> Tillgänglig per 22 mars 2014

5.1 Politisk kommunikation: Valaffischen

Jag vill inleda med att presentera Orla Vigsøs avhandling ”*Valretorik i text och bild. En studie i 2002 års svenska valaffischer*” från 2004 eftersom den på många sätt skiljer sig från mitt eget arbete utan att för den sakens skull bli irrelevant. Vigsøs studie är intressant eftersom den, i likhet med min egen studie, undersöker politisk kommunikation i ett av områdets mest klassiska medium, valaffischen och i mitt fall talet, inför ett stundande val. Det handlar alltså om politisk kommunikation i situationer då mycket står på spel.

Vigsø intresserar sig för valaffischens funktion och vilken roll valaffischen spelar för politiken i ett förändrat politiskt landskap. Avhandlingen undersöker svenska partiers valaffischer inför valet 2002 i både text och bild och kommer fram till flera intressanta slutsatser.

Vigsø finner att svenska partier föredrar textbaserade budskap framför visuella och att i de fall då budskapen de facto är visuella så handlar det om porträtt av kandidater. Vidare drar Vigsø också slutsatsen att det stora visuella fokus som återfinns i reklamen och dess reklambudskap inte återfinns i partiernas valaffischer. Vigsø drar också slutsatsen att man inte kan se någon större personifiering av politikerna och politiken då antalet affischer som porträtterar olika kandidater är förhållandevis få. Både utformning och vilka som syns i affischerna tycks med andra ord gå emot rådande trender inom reklam och utländsk politik (kanske tydligast amerikansk sådan).

Vigsø drar också slutsatsen att valaffischernas funktion främst tycks vara att behålla gamla väljare och påminna dessa om att det snart är val, snarare än att attrahera nya väljare. Valaffischen kan, enligt Vigsø, därför ses inneha en symbolisk och gemensamhetsskapande funktion för de redan frälsta.

Vigsøs arbete skiljer sig från mitt eget på flera sätt. Dels är materialet väldigt omfattande, dels används en annan teoretisk grund, semiotik och retorisk analys, som grund för analyser och slutsatser. Resultaten är trots dessa skillnader intressanta för min egen studie då de kastar ljus dels på vilken funktion en klassisk kommunikationskanal som valaffischen (eller talet) fyller i ett modernt partis kampanjarbete. Vigsø drar dessutom mer generella slutsatser i förhållande till bredare trender i omvärlden, exempelvis ökad personifiering av politiken. Jag finner dessa mycket intressanta i förhållande till min egen studie och för analysen av det politiska talets funktion.

5.2 Politisk kommunikation: Talet

I Anders Sigrells avhandling ”Att övertyga mellan raderna. En retorisk studie om underförståddheter i modern politisk argumentation” från 2001 analyseras Carl Bildts ”tal till nationen” den 9 februari 1992 utifrån en retorisk analys. Sigrells avhandling är i likhet med Vigsø en studie som inte nödvändigtvis delar samma metodologiska/teoretiska bakgrund som min uppsats men som trots detta är relevant för mitt eget arbete pga valet av material för analysen.

Sigrells material utgår, i likhet med mitt eget, från ett politiskt tal och intresserar sig för olika strategier som talaren använder sig av för att förmedla sitt budskap och är på så sätt relevant i förhållande till de analyser jag själv gör. Det är särskilt i de delar av den retoriska analysen där Sigrell intresserar sig för pronomenet *vi* som gemensamhetsskapande (Sigrell, 2001, s. 320-322, 343) som jag finner intressanta kopplingar mellan Sigrells analys och de analyser jag själv gör.

Sigrells studie intresserar sig särskilt för det underförstådda i politisk argumentation, det vill säga vad som inte sägs rakt ut. Sigrell anger flera skäl till användningen av underförståddheter. Dels effektivitetsskälet, det är helt enkelt effektivare att vissa saker förväntas vara underförstådda än att talaren skriver åhöraren på näsan. Dels persuasions-skälet, det är enklare att förmedla ett budskap som riskerar att ifrågasättas om man förmedlar det underförstått. (Sigrell, 2001:11-12)

Sigrell motiverar även sin studie utifrån ett kritiskt perspektiv och jag tycker mig kunna dra vissa paralleller mellan Sigrells kritiska ansats och de man finner i studier med Faircloughs kritiskt diskursanalytiska ansats. Sigrell kopplar i likhet med de ansatser man finner inom CDA nyttan av sin avhandling till nytta hos en bredare allmänhet och motiverar detta med att *”då språket har stor betydelse för vår åsiktsbildning och underförstådd budskapsförmedling är en viktig del av vår kommunikation, följer att betydelsen av avhandlingens målsättning ur ett samhällsperspektiv är allt annat än ringa”*. (Sigrell, 2001, s. 17)

För min egen del har Sigrells studie, som nämnt tidigare, främst bidragit med infallsvinklar kopplade till pronomenbruk i talsammanhang och dess inkluderande samt exkluderande funktion. Analysen av pronomen har utöver Sigrell också en betydande roll i analyserna hos både Bergman-Claeson (1994) och Engblom (2004) för vilka jag kommer redogöra längre fram.

5.3 Politisk kommunikation: Jämförande diskurs- och textanalyser

Per Ledins har i sin artikel *”Vem kan man lita på? Språk och makt i EU-debatten”* från 1994 jämfört *”ja/nej till EU”*-sidans språkliga strategier i broschyrer och annonser och frågar sig: *”Vem kan man lita på?”* och *”Kunde utfallet av valet blivit annorlunda om endera sida använt en annan språklig strategi?”*. Ledin ramar med denna frågeställning in språkets roll i olika sammanhang som har stor påverkan på hur vårt samhälle ser ut och hur språket kan påverka de val vi gör som kollektiv.

Ledins studie är den studie som till teori och metod mest liknar min egen eftersom den är mer systematiskt och empiriskt inriktad än många andra kritiska textanalyser. Ledin bygger, liksom jag, sina resultat på en kombination av kritisk diskursanalys och textanalyser utifrån systemisk funktionell grammatik, och kopplar dessa till ideologi och maktbegreppen inom CDA. Analysen består främst av textanalys (ideationell/interpersonell) som används för att systematisera den språkliga sidan av den kritiska diskursanalysen.

Skillnaden gentemot mitt eget arbete ligger däremot delvis i metod och material. Detta eftersom Ledin valt att göra en kvantitativ jämförande analys genom att granska två motståndares kommunikation inför valet om ett inträde i EU, medan mitt eget fokus ligger på en kvalitativ analys av ett politiskt tal. Det är således i de avsnitt som kan kopplas till mitt eget arbete som jag

främst tagit intryck av Ledins studie, dvs de delar som rör interpersonell analys och kritisk diskursanalys.

Sammanfattningsvis drar Ledin utifrån sina analyser slutsatsen att både Ja- och Nej-sidan försöker påverka väljarna genom auktoritet. Vilket dock sker på olika sätt. Ja-sidan använder sig bland annat av frågor till väljaren och första persons pronomen för att ställa sig på "samma sida" som väljaren. Ett viktigt syfte med ja-sidans kommunikation är alltså att skapa solidaritet med väljaren. Nej-sidan använder sig av en annan strategi, vilken går ut på att ställa sig i polemik med ja-sidan. Nej-sidan strävar efter att lyfta fram skillnader och konflikter med ja-sidan. Ledin klargör att Nej-sidan försöker skapa sig en maktposition genom att visa att man behärskar EU:s regelverk och genom att omförhandla sin ideologiska position. Ledin menar därför att analysen visar att texterna både speglar den sociala struktur där organisationerna verkar, och dessutom används för att skapa en ny social struktur. (Ledin, 1994, s. 58ff)

De resultat Ledin presenterar är intressanta eftersom de visar en tydlig koppling mellan text och kontext, samtidigt problematiserar Ledin också valet av metod då inte alla delar av analysen visar sig fruktbara för det övergripande syftet.

5.4 Politisk kommunikation: Pronomen

Görel Bergman-Claesons avhandling "*Vi svenskar, vi människor och bomben. En semantisk analys av identifikationsramar och fiendebilder i pressdebatten om svenskt atomvapen 1952-1959.*" från 1994 är en semantisk analys kombinerad med frekvensanalyser av bl a första persons pronomen i plural.

Avhandlingen har som syfte att belysa de olika mönster för tanke och språk (perspektiv) som gavs uttryck för i den svenska debatten om atomvapen. Bergman-Claeson ser perspektivbegreppet som en kombination av ramar, identifikationer och föreställningar om "fienden" i texter och grupper av texter i den svenska atomvapen-debatten. Avhandlingen undersöker sedan dessa utifrån aspekter som åsikt, kön och genre, och finner där två olika perspektiv som är mest distinkta i den svenska atomvapen-debatten. Det ena, det militära perspektivet, karaktäriseras av en fiendebild som en individualiserad angripare. Det andra, det universiella perspektivet, kombinerar en svensk identifikation med en som innefattar alla levande människor (och hotet mot mänskligheten). Avhandlingen kan i viss mån kopplas till Ledin (1994) i den mån att båda analyserar två sidor i en svensk debatt (Ja/Nej till EU, Ja/Nej till svenskt atomvapen). Resultatet av Bergman-Claesons analys visar bl a att det militära perspektivet mest frekventeras av män, medan det universiella perspektivet förekommer mest frekvent bland kvinnor.

Centralt för Bergman-Claeson är synen på pronomen som perspektivmarkörer, där exempelvis pronomenet "vi" kan användas för att skapa samhörighet men också för att skapa polarisering i förhållande till ett "dom", vilket är en syn som också speglas i analyserna hos Sigrell (2001), Engblom (2004) och Helgesson (2011). Bergman-Claeson menar att man exempelvis kan tala om "vi svenskar" eller "vi socialdemokratiska kvinnor" för att markera en känsla av samhörighet och värdegemenskap med en viss grupp samtidigt som en annan exkluderas. (Bergman-Claeson, 1994, s. 10)

Centralt för Bergman-Claeson är också synen på språket dels som ett oneutralt medium för skildringar av verkligheten, och dels språket som både konstituerande och konstituerat av bland annat de politiska, sociala och kulturella förhållanden som det också är med och formar. (Bergman-Claeson, 1994, s. 9-10) Det är i och med denna syn som Bergman-Claeson kan kopplas ihop med kritiska diskursanalytiker som Fairclough (1989) och Ledin (1994), men också Vigsø (2004) och Sigrell (2001) som alla har ett kritiskt inslag i tolkningarna av sina resultat.

Bergman-Claesons avhandling skiljer sig i många avseenden från min egen uppsats i val av metod och material. Men i synen på pronomen som perspektivmarkörer och i synen på språket som både konstituerande och konstituerat finns många kopplingar och avhandlingen har på dessa områden bidragit till en större förståelse för de funktioner pronomen-användning kan ha i en text eller i ett tal.

5.5 Modalitet och pronomen i Systemisk-funktionell grammatik

Helgesson (2011) studies syfte är primärt att undersöka om SFG:s system för analys av modalitet kan användas för att förklara eventuella skillnader i bruk av språkliga resurser för kravställande över tid: hur olika språkliga resurser används av annonsörer för att ställa krav på sökande.

Helgesson intresserar sig särskilt för den resurs som modalitet utgör för annonsörers kravställande. Analysen visar att krav på sökande kan preciseras i styrka genom val av modalitetsgrad där annonsörer kan precisera styrkan från ofrånkomliga villkor till önskemål. (Helgesson, K, 2011, i Holmberg, P, mfl. (red.) 2011, s: 127-138)

Helgesson ser också variation i kravställanden som hon kopplar till olika du-tilltal som kan rikta sig gentemot olika sökande. Just detta är särskilt intressant för min egen uppsats eftersom jag tittar på pronomen-användning och de funktioner bruket av pronomenet *vi* kan ha för inkludering och exkludering av individer i olika mottagargrupper och för positionering av talaren. Samt vilken funktion ett utpekande du-tilltal har gentemot olika grupper. (Helgesson, K, 2011, i Holmberg, P, mfl. (red.) 2011, s: 134)

5.6 Pronomen i samtalsanalys

En annan teoretisk infallsvinkel på pronomen har Engblom (2004) som bland annat undersöker användningen av pronomenet *vi* för att markera gemenskap eller distans till olika grupper i samtal. Engblom utgår till skillnad från Helgesson (2011) från en samtalsanalytisk teoretisk tradition och använder sig av inspelat material och transkriberingar av detta istället för textmaterial som är utgångspunkten i Helgessons studie.

Engbloms primära syfte är att undersöka identiteter som uppkommer i interaktion mellan ungdomar och mellan ungdomar och andra personer i deras vardag. Engblom har ett särskilt intresse för relevantgörande av etnicitet i olika samtalssituationer (Engblom, 2004, kap. 7). Syftet med Engbloms studie är att synliggöra processen i vilken ungdomarna positionerar sig gentemot kontexten genom att relevantgöra etnicitet. Ungdomarna i Engbloms studie använder

där bland annat pronomenet *vi* (i förhållande till dom) för att relevantgöra sin egen etnicitet i ett interaktionellt förhandlande med andra (Engblom, 2004, Kap. 8). Engbloms analyser av pronomenet *vi* är mycket intressanta i förhållande till mina egna analyser där talaren använder sig av ett inklusivt/exklusivt *vi* för att positionera sig som statsministerkandidat gentemot åhörare och potentiella väljare samtidigt som talaren exkluderar andra grupper.

Engblom (2004) använder sig av *conversation analysis* som metod, där interaktionen mellan deltagarna analyseras på mikronivå. Metoden utgår från post-strukturalistisk teori där forskaren fokuserar på processen i vilken identitet konstrueras, i Engbloms fall processen i vilken etnifieringen sker. Engblom diskuterar trots CA-analysens mikro-perspektiv att ungdomarnas relevantgörande av identitet kan förstås som ett speglade och formande av deras förutsättningar i vårt samhälle på makro-nivå. Något som enligt mig placerar Engblom i, eller mycket nära, ett kritiskt diskursanalytiskt perspektiv där språkliga medel analyseras i förhållande till bredare samhällsliga fenomen och strukturer.

6. Teori

I detta avsnitt kommer jag gå igenom de olika teorier som ligger till grund för uppsatsen. Jag kommer inledningsvis beskriva diskursanalysen på ett övergripande plan för att sedan djupdyka i Faircloughs kritiska diskursanalys, som delvis skiljer sig från andra riktningar inom diskursanalysen i och med sin empiriskt undersökande metod.

Vidare beskrivs de teorier som används i symbios med den kritiska diskursanalysen för att bredda förståelsen för text, diskurs och social praktik. Detta är främst teori från Hallidays systemisk-funktionella lingvistik och dess grammatikmodell SFG, för att slutligen kortfattat ta upp aspekter av Charlotte Engbloms teorier kring pronomen.

6.1 Inledning till kritisk diskursanalys

Kritisk diskursanalys (CDA) används i denna uppsats som en teoretisk och metodologisk grund för att undersöka sambanden mellan social praktik, diskurs och texter. Men uppsatsen lånar även teori från andra akademiska områden i den mån de gynnar uppsatsens övergripande syften. Detta är möjligt eftersom CDA och SFG (systemisk-funktionell grammatik) delar vissa utgångspunkter som gör de båda teorierna möjliga att kombinera. CDA brukar, liksom här, ofta kompletteras med teori från samtalsanalytiska och textanalytiska områden, exempelvis Hallidays systemisk-funktionella grammatik som jag redogör för längre fram i detta teori-avsnitt.

De olika diskursanalytiska fälten, där Faircloughs kritiska diskursanalys som denna uppsats bygger på ingår, är teorier och metoder som lämpar sig för att undersöka kommunikationsprocesser i olika sociala sammanhang, till exempel inom organisationer eller institutioner och i förhållande till ett bredare samhällsligt perspektiv. (Winther Jørgensen, Phillips, s. 8) Jag finner därför den Kritiska diskursanalysen som en bra ingång, både teoretiskt och metodologiskt, till att undersöka ett politiskt tal och i förhållande till mitt syfte.

I detta avsnitt kommer jag redogöra för den kritiska diskursanalysen på ett övergripande plan, för att sedan i nästa avsnitt gå in på Faircloughs kritiska diskursanalys som ligger till grund för denna uppsats. Men innan dess ska jag först redogöra för ett antal begrepp som är frekvent återkommande och relevanta för förståelsen av kritisk diskursanalytisk teori. Dessa är begreppen *social praktik*, *diskursiv praktik* och *common-sense*.

Common-sense, är ett begrepp ur sociologin som menar att vardagen är något som människor själva skapar genom användningen av en uppsättning gemensamma regler och procedurer av ”common-sense” karaktär. Det vill säga regler och procedurer som människorna följer medvetet eller omedvetet eftersom det anses vara ”allmängiltiga”. Denna typ av *common sense* beskrivs av Fairclough som ideologiskt bunden. (Fairclough, N, 2001, s: 27)

Diskurs, diskurs används av Fairclough på två sätt, dels som *språkbruk så som social praktik*, och dels diskurs *som ett sätt att tala som ger betydelse åt upplevelser utifrån ett bestämt perspektiv*, alltså en bestämd diskurs som kan skiljas från andra diskurser, exempelvis konsumtion-, reklam-, nyliberal-, marxistisk-, eller feministisk diskurs. (Winther Jørgensen, Phillips, 1999, s. 72) Diskurs bidrar till att konstruera sociala identiteter, sociala relationer och kunskaps- och betydelsesystem. (Winther Jørgensen, Phillips, 2000, s. 73)

Diskursiv praktik, är en praktik igenom vilken tal eller skrift produceras och konsumeras och som formas av en *diskursordning*, det vill säga summan av de olika diskurserna som ingår i den diskursiva praktiken. En diskursiv praktik kan exempelvis vara ett samtal mellan lärare och elev, eller ett politiskt sammantal med talare och åhörare som samtidigt innehåller spår av andra diskurser. (Winther Jørgensen, Phillips, 2000, s. 72-75)

Social praktik, är å sin tur en institution, domän eller område inom vilken det finns ett flertal olika diskursiva praktiker och diskurser. En social praktik kan exempelvis vara skolan, som innefattar ett flertal olika diskurser. Och den sociala praktiken kan även vara det politiska området som innefattar olika diskursiva praktiker, exempelvis tal, debatter, affischer o s v. Den sociala praktiken innefattar också en övergripande samhällelig nivå som ofta omfattas av idéer, regler och procedurer av common-sense karaktär. Varje språkbruk, text eller tal, präglas av en eller flera diskurser, som i sig är en instans i en bredare social praktik. (Winther Jørgensen, Phillips, 2000, s. 72-75) Den sociala praktiken på en övergripande nivå präglas ofta av olika ideologier som kan vara synliga eller dolda, varpå en kritisk diskursanalys kan klargöra förhållandet mellan bakomliggande ideologi, social praktik och text.

6.2 Kritisk diskursanalys

Grundläggande för den kritiska diskursanalysen är att den består av både teorier och metoder för att empiriskt undersöka och teoretiskt problematisera relationerna mellan diskursiva praktiker och social och kulturell utveckling i olika sociala sammanhang. För min analys utgör det ökade personfokuset inom politiken och det nya informationssamhället, där media får en allt starkare roll, en sådan social utveckling som påverkar diskursiva praktiker.

Inom den kritiska diskursanalysen finns flera olika angreppssätt, där Faircloughs angreppssätt består av en uppsättning filosofiska premisser, metodologiska riktlinjer och teoretiska metoder

för att analysera språk. Sedan finns det inom den kritiska diskursanalysen även andra riktningar men dessa kommer jag inte att redogöra för och hänvisar istället till Winther Jørgensen & Phillips grundliga genomgång av dessa. (Winther Jørgensen, Phillips, 2000, kapitel 2, 4-6)

Trots den kritiska diskursanalysens många olika riktningar kan man finnas fem gemensamma drag som är karaktäristiska för den kritiska diskursanalysen.

Det första gemensamma draget är att man utgår ifrån att sociala och kulturella processer och strukturer har en delvis lingvistisk-diskursiv karaktär. Det innebär att man ser diskursiva praktiker där texter produceras (skapas) och konsumeras (mottas och tolkas) som en form av social praktik genom vilken den sociala världen, sociala identiteter och relationer konstitueras. De kritiska diskursanalytikerna enas också kring att diskurs inte endast innefattar tal- och skriftspråk utan bilder, grafik och visuella uttryck. (Winther Jørgensen, Phillips, s. 67)

Det andra gemensamma draget är att diskurs ses som en social praktik som inte bara konstituerar den sociala världen utan även konstitueras av andra sociala praktiker. Man menar att diskurs som social praktik står i dialektiskt förhållande till andra sociala dimensioner. Med det menas att diskursen inte bara är en del av förändringsprocesser genom att forma och omformar sociala strukturer och processer utan också är en avspeglning av dessa strukturer och processer. Språket är alltså både en form av handling genom vilken man kan påverka världen, och en handling som är socialt och historiskt förankrad och står i dialektiskt förhållande till andra aspekter av den sociala. (Winther Jørgensen, Phillips, s. 68) Enligt Barthes är språket aldrig helt neutralt utan präglas alltid av sociala och historiska omständigheter och särskilda maktförhållanden. (Strinati, 2004, s. 98ff)

Det tredje draget är att språkbruk ska analyseras empirisk i det sociala sammanhanget språket är en del av. Den kritiska diskursanalysen ämnar göra systematiska lingvistiska analyser av språkbruket i social interaktion, vilket är något som skiljer den kritiska diskursanalysen från andra diskursteoretiska riktningar som inte gör systematiska empiriska studier av språket. (Winther Jørgensen, Phillips, s. 68)

Det fjärde draget består av idén om att diskursiva praktiker bidrar till att skapa och reproducera ojämlika maktförhållanden mellan olika sociala grupper. Detta innefattar ojämlika maktförhållanden mellan klasser, kön och etniska grupper. Centralt för den kritiska diskursanalysen är att de effekter dessa ojämlika maktförhållanden får ses som *ideologiska* effekter. (Winther Jørgensen, s. 69) Norman Fairclough intresserade sig särskilt för sambandet mellan språk och makt, och han djupdyker i sambandet mellan språk och makt i hans bok *Language & Power* (Fairclough, 1989, 2001).

Kritisk diskursanalys är kritisk eftersom den ser det som sin uppgift att undersöka den diskursiva praktikens roll i upprätthållandet av den sociala världen och de ojämlika maktförhållanden i den. Det övergripande syftet är således att bidra till förändring i riktning mot mer jämlika maktförhållanden i kommunikationsprocesser och i samhället som helhet. Detta kritiska förhållningssätt är något vi ser i bland annat Ledin (1994) och Sigrell (2001).

Det femte gemensamma draget listat i Winther Jørgensen och Phillips (1999) är att den kritiska diskursanalysen inte ser sig som politiskt neutral. Kritisk diskursanalys ser sig som ett kritiskt angreppssätt som är politiskt engagerat i social förändring och som ställer sig på de undertrycktas

sida. Detta återkopplar till det övergripande syftet att genom att avslöja den roll diskursiva praktiker har för upprätthållandet av ojämlika maktförhållanden kunna använda resultaten i kampen för social förändring. (Winther Jørgensen, Phillips, s. 70)

6.3 Faircloughs kritiska diskursanalys

Fairclough ser diskursen som både konstituerande och konstituerad eftersom diskursen och den sociala kontexten (omvärlden) står i ett dialektiskt förhållande, det vill säga både formas och formar varandra. Samtidigt ser Fairclough förhållandet mellan diskursen och sociala praktiker som något komplext och varierande. (Winther Jørgensen & Phillips, 2000: s. 72) Centralt för Faircloughs kritiska diskursanalys är diskursen ses som en form av social praktik som både reproducerar tidigare kunskaper, identiteter och sociala förhållanden, samt förändrar dessa.

Faircloughs angreppssätt beskrivs av Winther Jørgensen & Phillips (2000) som en textorienterad diskursanalys som försöker koppla ihop tre forskande traditioner:

- Den tolkande mikrosociologiska traditionen inom sociologin där människor ses skapa vardagen genom att använda gemensamma regler och *common sense*.
- Makrosociologisk analys av social praktik.
- Textanalys inom disciplinen lingvistik (ofta SFG).

Även om Faircloughs teori och metod vilar på en textanalytisk grund så räcker inte en textanalys som underlag för en kritisk diskursanalys. Detta eftersom textanalysen är detaljorienterad och inte kan användas för att beskriva och förklara förhållandet mellan texter och de samhällsstrukturer (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s. 72) texterna är del av, något som anammandet av andra teorier (en tvärvetenskaplighet) kan bidra till att förklara. Genom att använda sig av delar ur den makrosociologiska traditionen kan man ta i beaktande att sociala praktiker formas av sociala strukturer och maktrelationer och på så sätt skaffa sig förståelse för hur människor skapar en värld inom vardagspraktiker (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, s: 71-72).

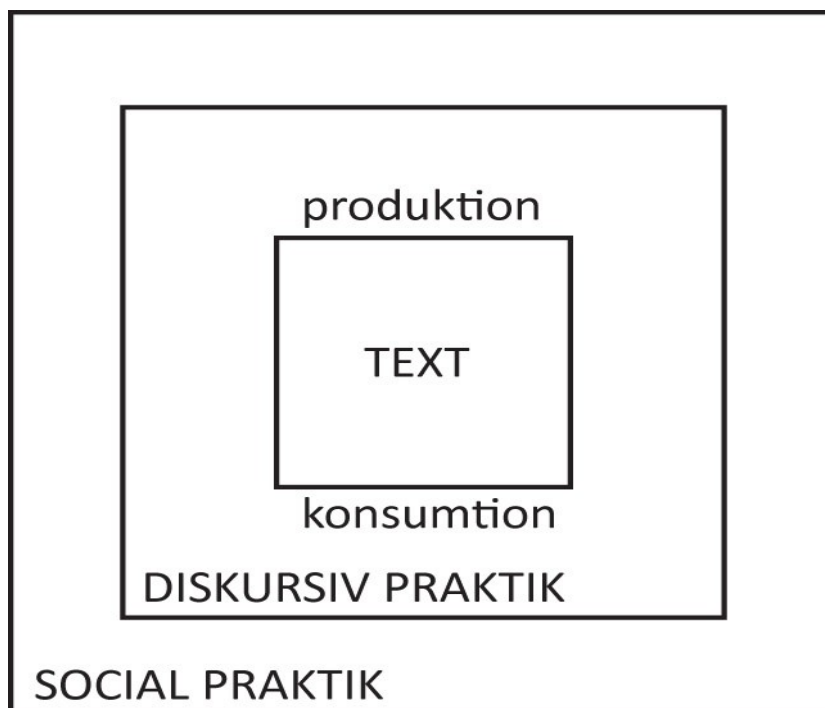
Syftet med den kritiska diskursanalysen ska enligt Fairclough vara att avslöja maktförhållanden och bidra till att förändra dessa mot en mer jämlika riktning eller till fördel för de av makten utsatta. (Fairclough, 2001, s. 1-2)

Som grund för sina analyser har Fairclough skapat en modell för hur dessa ska gå till, den så kallade tredimensionella modellen. Denna modell ska jag redogöra för i kommande avsnitt.

6.4 Faircloughs tredimensionella modell

Faircloughs kritiska diskursanalys består av en analys uppdelad i tre dimensioner. De tre dimensionerna är dels en text eller blandning av text och bild, en diskursiv praktik som innebär konsumtion och produktion av texter, och en social praktik inom vilken den kommunikativa

händelsen utspelar sig. Dessa tre dimensioner står enligt CDA i ett dialektiskt förhållande till varandra. (Winther Jørgensen, Phillips, 2000, s. 74)

Figur 1, Faircloughs ramar. (Winther Jørgensen, Phillips, 2000, s: 74)

Fairclough använder sig bland annat av textanalys för att analysera texten, den första dimensionen, för att sedan inrikta sig på processerna kring textproduktion och konsumtion, och slutligen undersökande av den sociala praktiken som den kommunikativa händelsen som analyseras är en del av. (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s: 72-74).

I den första delen av modellen, textanalysen, är analysen ute efter att se på de formella dragen hos texten. Frågor som ställs till texten är exempelvis hur är texten uppbyggd? Hur ser grammatiken ut? Vilka pronomen används? Hur ser förhållandet ut mellan textens olika stycken ut? Hur ser strukturen ut?

I den andra dimensionen är man intresserad av processerna kring produktionen och konsumtionen av texten. Vad vill producenten åstadkomma? Hur konsumeras texten? Vilka andra diskurser och genrer bygger producenten av texten på för att skapa sin text? Vad anses *common sense*? (Winther Jørgensen & Phillips 2001, s: 75).

I den här uppsatsen bidrar bland annat intervju svaren från en av talskrivarna till ökad förståelse för just den andra dimensionen av Faircloughs tredimensionella analys. Svaren ger en viss insikt i delar av processerna och tankarna kring just textproduktionen, något som annars inte är helt enkelt att få tillgång till.

I den tredje och sista delen av analysen undersöker man diskursordningen inom den sociala praktik som den kommunikativa händelsen är en del av. Winther Jørgensen beskriver diskursordningen som ”olika diskurser som delvis täcker samma terräng som de kämpar om att ge innehåll åt på varsitt sätt” (Winther Jørgensen & Phillips 2000, s. 90) och olika diskurser speglar på olika sätt den sociala praktik som de är del av.

I analysen frågar man sig därför vilka diskurser eller genrer som finns inom ett särskilt socialt område eller inom en institution samt vilka villkor som finns i diskursens omgivning? Med andra ord, vilka utrymmen för handling finns det och vilka regler och antaganden styr dessa? Fairclough exemplifierar ofta den sociala praktiken med familjen som institution, där olika typer av diskurser ingår. (Winther Jørgensen & Phillips, 2001, s. 68)

6.5 Fairclough om ideologi & makt

Syftet med kritisk diskursanalys är, enligt Fairclough, att bidra till social förändring till förmån för de grupper som inte har makten på sin sida. En viktig aspekt med hänseende till detta övergripande syfte för den kritiska diskursanalysen är Faircloughs maktperspektiv.

Fairclough ser nämligen varje diskurs som ideologiskt styrd och diskursen som effekten av bakomliggande ideologier som tar sig uttryck antingen direkt *i* diskursen eller indirekt *bakom* diskursen. Målet med ideologin är att bibehålla eller skaffa sig makt inom ett socialt område eller en institution. (Fairclough, 2001, s: 36)

Enligt Faircloughs maktperspektiv är *makten* aldrig *definitiv*, som något en grupp eller individ äger, utan makt kan vinnas och utövas *i/bakom* diskursen genom social kamp om makten (social ”struggles” for power) inom vilken makten också kan förloras. (ibid.)

Att diskurser påverkas av ideologier syns kanske tydligast inom diskurser så som de nyliberala eller feministiska, där diskursens målsättning är att förändra eller äga makten inom särskilda områden. Men diskurser kan också präglas av ideologier med maktanspråk på ett sätt som inte är tydligt vid första anblick. Vissa ideologier, menar Fairclough, har blivit så tätt sammanknutna med en viss diskurs att de anses vara normaltillstånd för den specifika diskursen. Den ideologiskt styrda diskursen är då svår att ifrågasätta och förändra och utgör på så vis ett mycket starkt maktmedel. Detta tillstånd kallar Fairclough (2001) för *naturalized* och innebär i stort sett samma sak som de diskursiva ramar och regler som inom en diskurs kan anses vara *common sense*. (Fairclough, 2001, s: 27)

Fairclough (2001, s: 52-63) ställer också upp ett antal sätt på vilket den som har makten kan sätta olika former av restriktioner (constraints) på bidrag från icke-mäktiga deltagare. Dessa restriktioner kan användas för att genom diskursen bidra till att upprätthålla maktförhållanden:

- Restriktioner på innehållet (contents): Vad som får sägas och göras.
- Restriktioner på relationerna (relations): Vilka relationer/roller som är möjliga för deltagarna att ta med sig till *diskursen*.

- Restriktioner på de positioner en individ kan ta (occupy) i diskursen: Innebär restriktioner på vilka roller som är möjliga för individen att inneha inom diskursen, exempelvis är de möjliga rollerna mellan läkare/patient eller lärare/elev under restriktioner på ett sådant sätt att rollerna inte kan ifrågasättas. Den senare kan sedermera ge upphov till en form av ”maktkamp” inom diskursen när studenter ju högre upp inom utbildningen de kommer minskar kunskapsluckan mellan lärare/elev och på så vis utmanar lärarens auktoritet.

Det är viktigt att som forskare försöka se bortom diskursen just för att på ett objektivt sätt möjliggöra för upptäckt av ideologier och maktförhållanden som för diskursens deltagare anses *naturalized* eller *common sense* för att i förlängningen möjliggöra för ifrågasättande och förändring i riktning mot mer jämlika maktförhållanden. Det är också viktigt att vara medveten om att forskarens tolkningar aldrig kan vara helt objektiva eftersom det kritiskt diskursanalytiska syftet i sig är ideologiskt färgat.

Jag ska nu lämna den kritiska diskursanalytiska-teorin och gå in på de teorier, främst textanalysen, som ligger till grund för analys av text-dimensionen. I kommande avsnitt går jag därför igenom utvalda delar av den systemisk-funktionella grammatiken och valda delar ur en samtalsanalytisk tradition.

6.6 Systemisk-Funktionell Grammatik

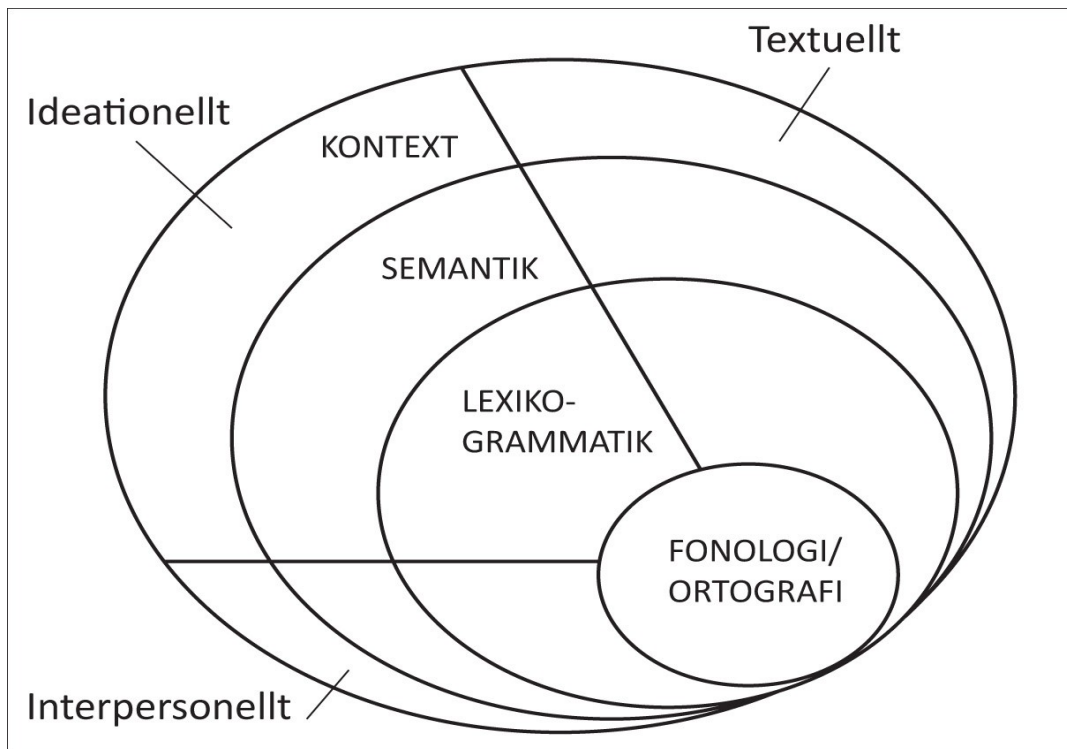
Den systemisk-funktionella grammatiken (SFG) är en grammatikmodell som utgår från betydelse och vars främste frontfigur och förespråkare är Michael Halliday. Genom att koppla analysen av texter och språkets funktion till kontexten texterna verkar inom möjliggör SFG för kritiska diskursanalytiker att analysera texter systematiskt för att visa hur språket formar vår bild av verkligheten.

SFG delar med CDA också synen att språket och texten både speglar vår omvärld och samtidigt är med och formar vår bild av världen (jämför *diskursen konstituerar och konstitueras*). (Holmberg, P, mfl, 2011, s. 7)

Centralt för SFG är att språket ses som potential för att skapa mening genom lexikogrammatiken, men att de meningar som skapas bara kommer till uttryck i olika *instanser* (texter). (Holmberg, P, mfl, 2011, s. 9)

SFG innefattar i sin helhet semantik, lexikon, grammatik (morfologi och syntax), fonologi, pragmatik och informationsstruktur, och måste därför beskrivas som en holistisk språkmodell. (Holmberg, P, mfl, 2011, s. 10) I SFG ingår dessutom kontexten.

SFG förklaras lämpligast med en cirkelmodell där olika skikt förklarar hur språket fungerar och hur mening skapas i kommunikativa sammanhang (CDA:s kommunikativa händelse).

Figur. 1. SFG:s cirkelmodell. (Holmberg, P, mfl, 2011 s. 10)

Inom SFG utgår man ifrån att kontexten realiseras i betydelser som realiseras i lexikogrammatik som realiseras fonologiskt. (ibid. s. 10) Det går alltså att säga att alla delar i någon mån hör ihop och tar avtryck från varandra. Tanken är att tvärs igenom kontexten, semantiken och lexikogrammatiken går de inom SFG:s olika metafunktionerna: de *ideationella*, *interpersonella* och *textuella*. Dessa är övergripande funktioner som gäller det som sker i alla skikten. Varje kontext har med andra ord tre metafunktionella dimensioner: det pågår verksamhet (ideationellt), det finns en relation mellan de inblandade (interpersonellt), och ett kommunikationssätt (textuellt). (Holmberg, P, mfl. 2011, s. 10)

På grund av detta menar man inom SFG att varje yttrande har tre dimensioner som realiserar vår erfarenhet av världen (ideationellt), vår relation till de vi kommunicerar med (interpersonellt) och som organiserar den information vi ger (textuellt). (Holmberg, P, mfl. 2011, s. 11)

Denna uppsats kommer framförallt låna den interpersonella analysen från SFG eftersom den interpersonella metafunktionen kan visa hur relationerna mellan dem som kommunicerar ser ut och hur språket möjliggör interaktion *mellan människor* i texter och samtal. (Holmberg, P, mfl. 2011, s. 97) Något som passar väl i förhållande till Faircloughs makt-perspektiv som jag redogjort för tidigare.

I nästa avsnitt kommer jag därför gå in på den interpersonella metafunktionen ytterligare och lämna de andra delarna ur SFG där hän.

6.7 Den interpersonella analysen

Den interpersonella metafunktionen handlar som nämnt tidigare om interaktionen mellan människor och med den interpersonella analysen syftar man till att undersöka *vilka* språkhandlingar som realiseras och *hur* detta sker. (Holmberg, P, mfl. 2011, s. 97)

Inom SFG utgår man från fyra grundläggande språkhandlingar som kombinationer av utbyte och talarroll. Ett krav om varor och tjänster är en *uppmaning*, och ett givande av varor och tjänster ett *erbjudande*. Utbytet av information kan å sin sida kombineras med en givande eller krävande talarroll, vilket ger upphov till språkhandlingarna *påstående* eller *fråga*. (Holmberg, P, mfl. s. 99)

Uppdelningen kan enligt figuren ovan kännas enkel men språket som sådant är ofta mer mångtydigt och kontextberoende, varför *erbjudanden* eller *uppmaningar* kan realiseras genom ett påstående eller en fråga. Frågan

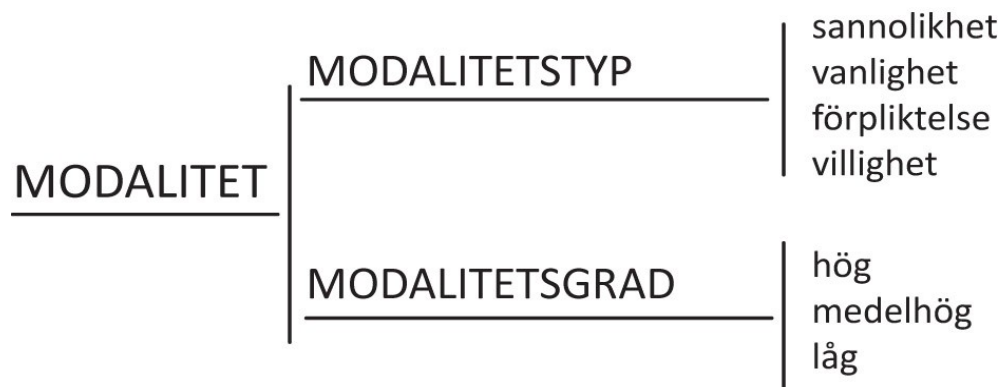
”Är det inte lite kallt härinne?” kan då tolkas dels som en fråga, men också som en uppmaning (att stänga eventuella öppna fönster) realiserad genom en fråga. Dessa realiseringar är så kallade *modusmetaforer*, det vill säga språkhandlingar som realiseras av andra språkhandlingar än de vars namn de bär. (Holmberg, P, mfl. 2011, s. 103)

Inom SFG ser man dessutom andra resurser med vilka man kan ändra eller förskjuta språkhandlingens betydelse. Dessa resurser kallas modalitet och modal bedömning och jag kommer redogöra för dessa i kommande avsnitt.

6.7.1 Modalitet, satsadverbial och modal bedömning

Modala verb analyseras inom SFG som det sätt på vilket talare eller skribenter kan flytta språkhandlingens betydelse på någon av följande fyra skalor: *sannolikhet*, *vanlighet*, *förpliktelse* och *villighet*.

Dessa skalor delas sedan av modala verben in i tre modalitetsgrader: låg, medelhög och hög grad. (Holmberg, P, mfl, 2011, s: 105-106)

Figur. 3. Modalitetssystemet (Holmberg, P, mfl, 2011, s: 106)

Eftersom modalitet har förmågan att påverka satsers interaktionella potential räknas de som en interpersonell grammatisk resurs. *Sannolikhet* eller *vanlighet* öppnar för förhandling om flera alternativ kan vara giltiga. Medan *förpliktelse* och *villighet* öppnar för flera alternativa handlingar. (Holmberg, P, mfl. 2011, s: 106)

Modaliteten i en text kan till exempel bidra till att skapa olika typer av relationer mellan avsändare och mottagare, och till att skapa olika möjligheter för mottagaren att agera på. Ett bruk av modala verb av förpliktelse-typ med hög modalitetsgrad kan exempelvis uppfattas som tvingande av mottagaren eller läsaren.

Jämför exempelvis vilken effekt en förändring i förpliktelsegraden får för satsernas interaktionella status i följande exempel genom att byta ut det modala verbet till ett annat:

Exempel (1): olika modala verbs interaktionella potential

Omvärlden *måste/bör/kan* bistå humanitärt, och vara tydliga med våldet ska upphöra. Bashar al-Assad, diktatorn, förtryckaren, mördaren, *måste/bör/kan* avgå.

Att valet av modalitet ändrar den interaktionella statusen blir särskilt tydligt vid modusmetaforer. Villighetsmodalitet bidrar till exempel ofta till att frågesatser och påståendesatser realiserar en uppmaning ("*Är det inte lite kallt här inne?*").

På liknande sätt kan också *interpersonella satsadverbial* förändra den interaktionella statusen. Satsadverbialen *kanske, förmodligen, ibland, alltid, ofta* etc. kan förändra modaliteten för sannolikhet och vanlighet.

På liknande sätt kan också exempelvis *gärna* eller *helst* förändra förpliktelse- eller villighetsgraden. (Holmberg, P, 2011, s. 107) Det är dock viktigt att poängtera att grad av modalitet alltid är en bedömning och i mina analyser är det inte hugget i sten vad som är vad eller vilket och jag är därför öppen för att det kan finnas andra tolkningar än mina egna.

6.8 Pronomen – en relationskonstruerande resurs?

I detta avsnitt ska jag kort sammanfatta resonemang kring pronomen som resurs för konstruerande av grupptillhörighet (identitet) och pronomen-brukets relationsskapande funktion. Pronomen som språklig resurs spelar även en central roll i Bergman-Claeson (1994) och Sigrell (2001) men detta avsnitt är baserat på de samtalsanalytiska avsnitten i Charlotte Engbloms avhandling från 2004: "Samtal, identiteter och positionering. Ungdomars interaktion i en mångkulturell miljö."

Engbloms analyser och teori används i avhandlingen gentemot gruppsamtal om ca 4 personer, men används i denna uppsats mer generellt och i förhållanden till större grupper så som åhörarna till ett politiskt tal, på plats, eller indirekt via återrapportering i media. Analysen i Engblom (2004) bygger på antagandet att *Vi*-et innebär ett relevantgörande av identitet där individen räknar sig till en grupp. (Engblom, 2004, s: 62)

Ett *vi* kan enligt Engblom uttrycka flera olika relationer i gruppsamtal och därmed positionera talaren på olika sätt både i förhållande till den aktuella samtalssituationen och i förhållande till människor och grupper utanför. (Engblom, 2004, s: 62)

Användning av *vi* implicerar även ofta ett förhållande till en grupp som benämns *de* eller *ni* och kan på så sätt vara ett positionerande och ett förhandlande kring sociala relationer mellan individ och grupp. (Engblom, 2004, s: 62) De relationella effekterna är även detsamma för pronomenet i objektsform *oss* och i genitivform, *vår*, *vårt*, *våra*.

Vi-användningen konstruerar grupper som kan vara situationellt förankrade och gälla just för stunden, till exempel under ett sommartal i en park, men *vi*-et kan också konstruera grupper som inkluderar även personer utanför den omedelbara situationen eller samtalet. (Engblom, 2004, s: 62)

Engblom menar att *vi*-et ger upphov till möjligheter att ingå i olika grupper samt möjliggör relevantgörande av olika identiteter beroende på tid och plats. En individ kan med andra ord förflytta sig mellan olika grupperingar och relevantgöra olika identiteter vid olika situationer. (Engblom, 2004, s: 62) Engblom poängterar också att i samtal med fler än två deltagare blir möjligheterna till olika betydelser hos *vi*-et fler än i samtal med bara två deltagare. Ett *vi* kan då både vara inkluderande och exkluderande i förhållande till lyssnarna eftersom talaren kan avse sig själv och en annan person i samtalet, men utesluta både en tredje eller fjärde person. (Engblom, 2004, s: 64)

I denna uppsats textanalytiska del ska jag närmare undersöka *vi*-bruket i Stefan Löfvéns sommartal för att se vilka relationer, grupptillhörigheter och betydelser *vi*-et konstruerar i den omedelbara kontexten men också, i likhet med Engbloms teori, hur långt *vi*-et sträcker sig från samtal till omvärld och vilka som inkluderas eller exkluderas på grund av detta.

7. Metod

Ur Faircloughs tredimensionella modell (Winther Jørgensen, Phillips, 2000, s. 74) framgår att man i en kritisk diskursanalys ser språket som tredimensionellt. I analysen undersöker man således både den sociala praktiken, den diskursiva praktiken och diskurser som ingår i den, samt texter. Eftersom förhållandet mellan de olika ”dimensionerna” ses som dialektiskt, d v s att de olika dimensionerna ömsesidigt speglar och påverkar varandra, så spelar det inte någon större roll i vilken ände analysen påbörjas.

I tolkningen av mitt material har jag valt att inleda analysen på textnivå för att utifrån SFGs interpersonella analysverktyg bilda mig en uppfattning om textens karaktär och textens interaktionella funktioner. Textens språkhandlingar klassificerades utifrån betydelse. Påståenden, frågor, uppmaningar och erbjudanden klassificerades och räknades för att få en övergripande insyn i textens relationsskapande egenskaper, samt för att förstå hur texten interagerar med läsaren och på vilket sätt detta sker. Dessa språkhandlingar klassificerades sedan utifrån deras modalitet, graden av påverkan som de utövar över läsaren/åhöraren. Analysen av pronomenbruket bidrog till förståelse för vilka

gemenskaper som texten försöker skapa gentemot läsaren, samt vilka som inte inkluderas i dessa gemenskaper då inkludering förutsätter att någon/några exkluderas.

I nästa steg analyserades de diskurser som tillsammans bildade diskursordningen i den diskursiva praktik som talet utgör. Diskurserna bestämdes utifrån sitt innehåll och placerades i olika kategorier utifrån ord eller teman som placerade diskurserna, exempelvis kan förekomsten av ordet ”solidaritet” markera att diskursen är socialistisk. På samma sätt kan förekomsten av slogans markera att diskursen tillhör en reklamdiskurs. I samband med analysen av diskurserna växte en hypotes om att textens syfte var att positionera Löfven som statsministerkandidat fram. Intervjun med Anders Utbult gav också möjlighet till djupare förståelse kring produktionen av texten, vilket är en viktig del av den andra dimensionen i Faircloughs analysmodell.

När både text och diskurser analyserats tolkades resultaten i förhållande till de institutionella ramar som den sociala praktiken utgör samt till utom-språkliga trender i omvärlden som kan speglas i de dialektiska förhållanden mellan social praktik och de textuella och diskursiva nivåerna enligt Faircloughs analysmodell. I min analys utgör det nya medielandskapet och personifieringen av politiken icke-diskursiva strukturer som kan speglas i språket.

I likhet med Ledin (1994) som poängterar att alla delar av en textanalys inte kommer studien till gagn, bör det nämnas att när man inleder analyser utifrån SFG och kritisk diskursanalys så vet man inte i förväg vad som kommer vara intressant. Därför gör man ofta många olika delar av analysen innan man finner vad som är värt att fördjupa sig i ytterligare. För min del har detta inneburit att vissa analyser bidragit till resultaten mer än andra. Exempelvis gav en djupare analys av pronomenbruket en större förståelse för positioneringen av Löfven än analysen av språkhandlingarna gjorde. Trots detta kompletterar båda delarna varandra och är viktiga för att se helheten och sambanden över dimensionsgränserna.

7.1 Intervjun som metod för materialinsamling

En del av underlaget, och delvis analysen av Faircloughs andra dimension, är intervjun med socialdemokraternas talskrivare Anders Utbult. Intervjun gjordes över mejl under uppsatsens tidiga skede för att skaffa underlag för tolkning av produktionen Löfvens sommartal. Intervjun som metod för materialinsamling har både för- och nackdelar. En fördel är att intervjun är relativt effektiv för materialinsamling, samtidigt som en nackdel kan vara att svar på frågorna är subjektivt präglade. Detta är därför något jag haft i åtanke i analysen av talet.

8. Resultat

I detta avsnitt presenteras resultaten av de kritiska diskursanalyserna av den sociala praktiken, den diskursiva praktiken och textnivån. Tillsammans täcker dessa tre områden in de tre respektive dimensionerna i Faircloughs tredimensionella modell. De kommer här presenteras i en trätt-liknande utformning, där den stora övergripande sociala praktiken presenteras först, följt av diskursiva praktiken, och till sist presentation av den detaljorienterade textanalysen. Jag kommer genomgående kommentera de olika resultaten utifrån hur de kan tolkas som språkliga resurser för att positionera Löfven som statsministerkandidat.

Analysen kompletteras även av presentationen av svaren på de frågor ställda *a priori* till Socialdemokraternas talskrivare, Anders Utbult, via e-mail. Dessa refereras sedan till i vissa stycken och kan därför med fördel läsas i bilagan innan analysen av den diskursiva praktiken för att få en bakgrundsförståelse för textproducentens överväganden och tankar.

8.1 Analys av den sociala praktiken

Den sociala praktiken som den kommunikativa händelsen (sommartalet) ingår i kan enklast beskrivas som en av många plattformar för påverkan och kontakt med väljargrupper, makthavare och andra intressenter, både nationella som internationella, som tillsammans utgör politiken. Det politiska sommartalet är en diskursiv praktik vilken är del av en större institutionell struktur som innefattar olika typer av kommunikation, men också förutsättningar och förhållanden knutna till omvärlden.

Jag ser främst 4 förutsättningar och förhållanden som politikerna måste förhålla sig till inom ramen för den sociala praktiken (politik) som sommartalet är en del av:

- 1) Det nya medielandskapet med ökad transparens och ökat informationsflöde och suddigare gränser mellan professionella och privata roller. Jag ser ett ökat personfokus inom politiken som en konsekvens av den större tillgängligheten och medias allt snabbare tempo. (Bjereld, Ekengren & Schierenbeck, 2009, s. 263-264)
- 2) Individualisering. Det post-moderna samhället sätter tillsammans med media allt större vikt på den enskilda individen. (Bjereld, mfl. 2009)
- 3) EU-medlemskapet. Politiken måste i någon mån förhålla sig till gemensamma beslut och regler inom unionen.
- 4) Block-politiken. Inget svenskt parti är i dagsläget stort nog att bilda regering på egen hand och de två största partierna har närmat sig varandra. (Allansson, 2010)

8.1.1 Olika diskursiva praktiker ingår i den sociala praktiken

Politiken är, som jag tolkar det, en institution med sina egna regler och ramar, dels lagstadgade regler, dels regler av *common sense* karaktär. Och det är inom denna institutionen som *sommartalet* ingår som en diskursiv praktik präglad av institutionella och icke-diskursiva förhållanden.

Inom politikens institutionella område finns det flera diskursiva praktiker som innefattar produktion och konsumtion av texter/tal. Allt från intima situationer till mer anonyma tillställningar där partiföreträdare och väljare möts. Det är exempelvis dörrknackningar och mobilisering av valarbetare, valstugor för allmänheten, telefon-kampanjer där partiet ringer

”osäkra” väljare, torgmöten, TV-debatter, debattinlägg i tidningar, valaffischer, sommarprat i radio och sommartal i parker.

Varje diskursiv praktik inom den sociala praktiken innehåller en diskursordning (summan av diskurser i den diskursiva praktiken). Jag kommer därför i kommande avsnitt presentera några av de förhållanden ur den sociala praktiken som konstituerar och konstitueras av den diskursiva praktiken. Dessa är dels historiska förhållanden som präglar den diskursiva praktiken, dels utom-diskursiva förhållanden som det nya medielandskapet, ökad personifiering (personfokus) och institutionella strukturer på EU-nivå som på olika sätt speglas i de diskurser som talets diskursordning består av.

8.1.2 Historiens skugga

Socialdemokratin är historiskt sett en drivande kraft inom den politiska institutionen i Sverige. Socialdemokraterna har suttit i regeringsposition längre än något annat parti och ett av den svenska politikens viktigaste tillfällen, Almedalsveckan, är direkt knuten till partiet. Almedalsveckan uppkom efter att Olof Palme hållit tal från ett lastbilsflak i Almedalen den 25 juli 1968 och har utvecklats till en knutpunkt för svenska makthavare första veckan i juli, varje år.

Almedalsveckan är numera lika många dagar lång som det finns partier i riksdagen och varje partiledare håller årligen ett tal inför stor publik och hela medie-Sverige närvarande. Man kan därför se det som att Socialdemokratin i någon mån har en stor makt inom den sociala praktik som politiken utgör. Man är det största partiet med flest väljare, som suttit flest år vid makten, och har således påverkat praxis inom politiska institutionens olika diskursiva praktiker.

8.1.3 Förutsättningar

Det finns inom denna sociala praktik en rad förutsättningar och förhållanden som deltagarna måste förhålla sig till. Dessa är bland annat: att politiker sitter vid makten demokratiskt valda av väljare. Den är därför av stor vikt för partier att locka väljare.

Antalet röster och i förlängningen antalet mandat, styr också partiernas ekonomiska ersättning. Ett stort parti har en större budget, men också fler stolar att fylla och fler grupper att övertyga. I Ledin (1994) kopplas analysen av ”Ja/Nej till EU”-sidans språkliga strategier till de båda sidornas ekonomiska förhållanden. Ledin menar att båda sidors ekonomiska förutsättningar kan förklara de språkliga strategier som de valt att använda för att nå ut med sitt budskap. Kunde utfallet blivit annorlunda om förutsättningarna sett annorlunda ut? (Ledin, 1994, s. 61ff)

Sedan inträdet i EU har politiken och besluten även ett Europa att förhålla sig till. Den ekonomiska politiken på EU-nivå och stödpaketet till länder som Grekland, Portugal, Irland och Spanien påverkar också den svenska ekonomin. Partiledaren Stefan Löfven är inte bara en statsministerkandidat, utan också en kandidat som ska representera Sverige i omvärlden. Det är därav inte orimligt att också förhållanden utifrån påverkar innehållet i diskursen. Vilket vi kommer se spår av i analysen av den diskursiva praktiken.

Utöver dessa institutionellt bundna förhållandena finns förhållanden i bredare sociala och kulturella dimensioner i omvärlden. Till dessa räknar jag det moderna informationssamhället och medielandskapet, globalisering och individualisering med ökat personfokus som följd. (Bjereld, mfl. 2009)

8.1.4 Det nya medielandskapet

Samtidigt som EU-medlemskapet skapat ett nytt politiskt landskap river det nya medielandskapet gränserna mellan den professionella politikern och den privat individen där bakom. Det har effekten att alla handlingar numera i någon form kan få politiska konsekvenser, och effekten att väljarna förväntar sig allt mer öppenhet från politikerna. Fokus har skiftat från ideologi till enskilda partiföreträdare.

Jag ser det nya medielandskapet som kanske den främsta förändringen inom politiken på senare år och de sociala medierna (twitter, politiska hemsidor*, bloggar, instagram m m.) har blivit viktiga verktyg för partierna att nå ut med sina budskap. Den amerikanska presidenten Barack Obamas vinst i det amerikanska valet tillskrivs arbetet med korthuggna budskap riktade med kirurgisk precision mot olika väljargrupper genom sociala medier. (Issenberg, S, 2012: *The victory lab*) Att sommartalet blivit ett viktigt tillfälle till att sprida sina budskap och påverka det politiska klimatet bekräftas av Anders Utbults intervjuvar, där han skriver:

"Talet är ett tillfälle att få medieuppmärksamhet - något partierna alltid slåss om. Så det vore dumt att inte hålla dem. Det ger också ett avstamp inför hösten, och en chans att påverka den politiska agendan. Stefan Löfven valde tex att tala om hårdare reglering av friskolor - vilket sedan, dock inte av detta, blev en stor fråga under hösten."

- Ur intervjufrågorna till talskrivaren Anders Utbult (se bilaga)

Samtidigt har det nya medielandskapet bidragit till ett allt hårdare och snabbare klimat i den offentliga debatten. Ett märkligt uttalande kan få katastrofala effekter när det sprids vidare från twitter-inlägg till ledarsidor. Allt har i någon mån blivit offentligt och ett sommartal är inte längre ett tal för dem som är på plats i den omedelbara kontexten, utan ett tal riktat mot en bredare grupp åhörare som nås av budskapet också via media.

"Själva innehållet i talen anpassas förstås efter vilken del av den socialdemokratiska politiken som publiken tycker är mest relevant - men i ett sommartal är den publiken hela svenska folket, eftersom det också webbsänds och återrapporteras i media." - Ur intervjufrågorna till talskrivaren Anders Utbult (se bilaga)

Utifrån socialdemokraternas ökade fokus på att få talet att spridas via media kan man se att utom-diskursiva förhållanden påverkar den sociala praktiken och diskurserna där i. Medias ökade makt i det post-moderna informationssamhället gör ett direkt avtryck i den diskursiva praktikens innehåll då media inte längre ses som en spegelbild utav samhället, utan istället är den institution som definierar samhället. (Strinati, 1995, s. 205-206)

* Exempelvis den till SD bundna hemsidan *Avpixlat.nu*, och Aftonbladets socialistiskt inriktade opinionssajt *Politism.se*

8.1.5 Förhållanden i den svenska politiken 2013

Inledningsvis nämnde jag blockpolitiken som den tredje aspekten som deltagare inom den sociala praktiken måste förhålla sig till. I slutet på sommaren 2013 har opinionen börjat vända till Socialdemokraternas fördel medan Allianspartierna (C, Kd, Fp och M) stöd börjat dala. Det är jämt mellan blocken men Löfven vill bort från blockpolitiken, bort från minoritetsregeringar och kompromisserna med Vänsterpartiet som fick den tidigare partiledaren Mona Sahlin på fall. Men sedan dess har också det främlingsfientliga partiet Sverigedemokraterna (SD) tagit plats i riksdagen och fått en slags vågmästarroll. Trots skandaler ökar SD i opinionsmätningar och kretsar kring en placering som 3e eller 4e största parti.*

Regeringen regerar i minoritet och den regering Löfven vill bilda antingen som ensamt parti eller tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet har inte heller egen majoritet opinionsmässigt. Det är en oviss situation som utgör kulissen för sommartalet som enligt Socialdemokraternas utsago ska vara ett avstamp inför supervalåret, med val till Europaparlament, kommun, landsting och riksdag. Detta osäkra läge kan ses påverka hur man väljer att positionera Löfven på olika sätt i den diskursiva praktiken. Genom val av ämnen, talets struktur och med olika språkliga strategier på diskurs- och textnivå..

8.2 Analys av den diskursiva praktiken

I detta avsnitt ska jag presentera resultaten av min analys av den diskursiva praktiken, dess diskursordning och diskurser. Dessa utgör Faircloughs andra dimension i den tredimensionella modellen. Detta avsnitt förklarar den kommunikativa händelsen med hänsyn till produktionen av texten, konsumtionen av texten och de diskurser som texten bygger på, de maktförhållanden texten eventuellt förändrar eller reproducerar och spår av bakomliggande ideologier i textens diskurs(-er). Avsnittets syfte är framförallt att genom ovanstående visa hur positioneringen av Löfven som statsministerkandidat sker i den diskursiva praktiken.

Detta avsnitt kommer även behandla texten utifrån den situationellt förankrade konsumtionen av texten. Det vill säga det faktiskt talet som Stefan Löfven höll i Vasaparken den 25 augusti 2013. Detta gör jag eftersom de maktförhållanden som finns inom diskursen och som diskursen kan förändra eller reproducera syns allra tydligast i den omedelbara kontexten där maktförhållanden befästs och förhandlas.

För att analysera diskursen har jag utgått från ett antal frågor som rör produktion och konsumtionen av texten, de diskurser som texten bygger på och de bakomliggande ideologierna i dessa, samt vilka maktförhållanden som direkt eller indirekt skapas i och med dessa diskurser. I Faircloughs kritiska diskursanalyser har denna dimension av analyserna oftast ett lingvistiskt fokus, så även här. Intervjufrågorna och svaren har här varit till stor hjälp för förståelsen av producentens tankar och mål med texten. Analysen av konsumtionen hade krävt stora resurser och intervjuer med personer på plats varpå analysen av konsumtionen av texten hålls på ett mer generellt plan (i vissa fall kopplat till forskarens tolkning). Detta är givetvis problematiskt eftersom forskaren i konsumtionen kan vara färgad av sitt syfte.

* Siffror från SIFO, tillgängligt per 16 december: http://www.tns-sifo.se/media/474948/vb_aug_2013_svd.pdf

Jag kommer presentera analysen av den diskursiva praktiken utifrån situationellt förankrade förutsättningar och kontext, till talets övergripande struktur och diskurser som diskursordningen består av. Detta för att visa hur en tolkning av den diskursiva praktiken kan förklara hur Löfven positioneras som socialdemokraternas statsministerkandidat.

8.2.1 Den kommunikativa händelsen – var, när, varför, vilka?

Den kommunikativa händelsen, sommartalet, utspelar sig i Vasaparken i Stockholm den 25 augusti 2013. Sommartalet är något av en politisk tradition och är en möjlighet för Stefan Löfven att ta ett avstamp och sätta agendan efter semestern och inför hösten och upptakten inför valet året därpå.

Innan talet har den politiska sommaren präglats av Almedalsveckan, varpå stiltje råder under de efterföljande veckorna, den så kallade *industrisemestern*. Sommartalet kan därför ses som både en avslutning av sommaren och en inledning av hösten.

Publiken/Åhörarna är mottagarna i denna kommunikativa händelse och talaren Stefan Löfven är budskapets sändare. Talaren står vid ett podium på scen och kan överblicka publiken som står upp. Mellan talare och åhörare finns en fysisk distans som utgörs av avståndet från podium till publik. Vasaparken är en livlig plats så det är möjligt att delar av åhörarna inte är där på grund av talet utan av en slump. Åhörarna är med andra ord en brokig skara.

8.2.2 Maktförhållanden

Det finns som jag ser det vissa restriktioner knutna till konsumtionen av texten/talet. Dessa innefattar vad som anses *common sense* i den bemärkelsen att vad som tillåts eller inte tillåts inom situationen, vilket är effekten av diskursiva maktförhållanden i den sociala praktiken som produceras eller reproduceras i den diskursiva praktiken som sommartalet utgör.

En sådan restriktion är vem som får tala. I talsammanhang som detta finns en tydlig uppdelning mellan talare och åhörare som manifesteras explicit i det fysiska rummet. Talaren står upphöjd med åhörarna nedanför. Det är också talaren som säger saker och bestämmer ämnen. Dialog är det sällan talan om utan de medel åhöraren har att förhandla om maktförhållandet med är istället bekräftande applåder eller tystnad. Tystnad som i sig kan vara mångtydig, eftersom tystnaden kan innebära både motstånd och medhåll.

”Silence is another weapon for the less powerful participant, particularly as a way of being noncommittal about what more powerful participants say...” (Fairclough, 2001, s: 113)

I det avseendet får den diskursiva praktiken här tolkas som reproducerande av maktförhållanden som håller åhörarna ifrån att själva tala. Detta eftersom texten/talet inte inbjuder till dialog och dialog inte heller förväntas av åhörarna. Maktförhållandena kan på grund av detta delvis tolkas

som *dolda*. Samtidigt skapas i och med detta en auktoritär position som Löfven tar eftersom han är den som i den diskursiva praktiken bestämmer samtalsämnen.

Åhörarna inom denna diskursiva praktik har trots att maktförhållandet är implicit, applåder och tystnad som medel för ifrågasättande av det situationellt förankrade maktförhållandet (ibid.). Dessa restriktioner är dock inte explicit uttalade utan de är restriktioner av en *common sense* karaktär tätt knuten till den diskursiva praktiken.

En annan maktaspekt är de roller talare och åhörare tar med sig och ingår när de träder in i den kommunikativa händelsen (Fairclough, 2001, s. 52). Stefan Löfven kommer i rollen som *partiledare* och detta medför en viss professionalitet och auktoritet, medan publiken är där i form av presumtiva väljare eller partimedlemmar med lägre grad av auktoritet (om någon).

Fairclough beskriver denna aspekt på följande sätt:

"The same conventions can be regarded from the perspective of the societal (rather than institutional) order of discourse, as a particular case of general tendency in the way in which "professionals" and "clients" are positioned in relation to each other, in a variety of institutional settings and discourse types where people who have some official status in institutions ("professionals") come in contact with the public ("clients")."
(Fairclough, 2001, s. 52)

8.2.3 Vad kommuniceras?

I analysen av talet har jag bland annat undersökt vad talet egentligen innehöll. Innehållet analyseras för att undersöka vilka diskurser texten/talet bygger på. Innehållet säger också något om vilka man vänder sig till och i vilket sammanhang man vill positionera sig.

De ämnen som Löfven tar upp i talet är inte egna diskurser i sig, utan flera ämnen kan vara del av en diskurs inom diskursordningen för den diskursiva praktiken. Jag kommer att exemplifiera ett par av de olika diskurserna jag finner i texten/talet och förklara hur dessa kan tolkas som språkliga strategier att positionera Löfven som statsministerkandidat med. Dessa ämnen är exempelvis krisen i Syrien, den svenska skolan och arbetslösheten. Dessa ämnen kan tolkas som försök att positionera Löfven som statsministerkandidat både nationellt och internationellt genom att skapa perspektiv som åhörarna förväntas dela.

8.2.4 Talets struktur

Talets övergripande struktur följer ett mönster där läges- och problembeskrivningar följs av Socialdemokraternas förslag på lösningar. Denna struktur återkommer genom alla ämnen i talet. Att denna struktur är ett medvetet val bekräftas av talskrivaren Anders Utbult (S):

"Det är viktigt att lyssnaren uppfattar att S inom de områden vi kritiserar regeringen också har egna lösningar som skulle lösa problemet. Därför är kritik och lösning ofta grupperade inom styckena. De börjar med en

lägesbeskrivning, en kritik mot hur frågan löses just nu - eller ignoreras - sen våra förslag som skulle lösa problemen.”

Talet struktur bygger med andra ord på att visa en kausalitet mellan regeringens politik och samhällsproblem, så som arbetslöshet, bristande tilltro till välfärden, sämre resultat i skolan. Dessa utmålas som effekter av regeringens politik, som orsak och verkan. Denna struktur är i sig en spegling av förhållanden inom institutionen som avgör hur talet dramatiseras för att möjliggöra spridning i media som till stor del bygger sina nyheter på konflikter.

8.2.5 Diskurstyp(-erna)

Nedan följer några exempel på olika diskurser och tolkningar av diskurserna och deras betydelse för positioneringen av Löfven som statsministerkandidat. Diskurserna har klassificerats utifrån betydelsen av innehållet eller förekomsten av ideologiska eller diskurs-bundna ord.

”subversive and solidarity belong respectively to ”right” and ”left” ideological frameworks, and the occurrence of either one will tend to ideologically ”place” a text.” (Fairclough, 2001, s. 94-95)

Vissa delar av texten kan vara generella och svåra att placera, dessa delar kan då tolkas som en del av den övergripande diskursiva praktiken, eller diskursen kring det de talar om. Svårigheten i att tolka består många gånger i att bestämma sig för fokus kring vad man *ser* direkt i texten eller vad som anses delar av *diskursen*.

”Consequently, in analysing texts, one's focus is constantly alternating between what is ”there” in the text, and the discourse type(s) which the text is drawing upon.” (Fairclough, 2001, s. 92)

Jag har i de exempel som presenteras nedan valt ut diskurser som den diskursiva praktiken som bygger på. Dessa är alltså diskurser som inte är typiska för just denna diskursiva praktik utan också förekommer inom andra praktiker men som tillsammans utgör diskursordningen i den diskursiva praktik som talet utgör. Dessa diskurser är exempelvis *marknads-, reklam- och ekonomisk diskurs* som alla kan återfinnas inom andra praktiker, diskursiva som sociala. I detta sammanhang är det dock intressant att se vilken effekt och betydelse som dessa diskurser får inom den diskursiva praktiken och i försök att positionera Löfven.

Exempel (2). Marknadsdiskurs

Väljer vi att investera i våra barns skolgång, våra ungas arbete och våra äldres vård, finns det inget som hindrar oss från att vara ett land i utvecklingens, jämlikhetens och frihetens framkant.

Ordet *investera* har jag här tolkat som ett spår av en marknadsdiskurs, som också kan tolkas som en ekonomisk diskurs. Jag väljer dock att tolka den som en marknadsdiskurs eftersom det inte är direkta ekonomiska investeringar utan snarare indirekt ekonomiska sådana. Barnens skolgång, ungas arbete och äldres vård framstår i denna diskurs som tillgångar som behöver investeras i för att utvecklas, likt ett företag som behöver investerare för att utveckla sin affärsmodell. Denna diskurs kan kopplas till förhållanden i den sociala praktiken, exempelvis till Faircloughs ”the marketization of discourse” (Winther Jørgensen, Phillips, 2000, s. 91)

Exempel (3). Socialistisk diskurs

Så hjälp till att visa att Sverige inte har glömt Syrien. Visa din solidaritet med Syriens folk innan du lämnar Vasaparken idag.

Enligt Fairclough (2001, s: 94-95) kan vissa ord bidra till att placera en text inom en särskild ideologi, som i sin tur kan synas i diskursen. Fairclough nämner *solidaritet* som ett sådant ord och förekomsten av ordet placerar här exemplet ovan i en socialistisk diskurs. Förekomsten av en socialistisk diskurs kan också tolkas som ett spår av den sociala praktiken präglad av socialdemokratiens ideologiska historia. Spåren av en socialistisk diskurs kan därför tolkas som en reproducering av den sociala praktikens ramar samtidigt som den bidrar till att upprätthålla dessa.

Exempel (4). Reklamdiskurs

Jag säger det igen: Socialdemokratin står för en jobbigare morgon – men ett bättre liv

Slogans, budskap och lanseringar är typiska för kampanjer och ingår i en reklamdiskurs. De ska gärna vara kortfattade och sammanfatta vad företaget vill förmedla. Här skapar diskursen en bild av hur Socialdemokraterna ser på framtiden. Människor ska kliva upp tidigt för att gå till utbildning eller arbete, för att få tillgång till andra värden, så som framtidstro och (ekonomisk) trygghet. Förekomsten av reklamdiskurs är en tecken på interdiskursivitet där den diskursiva praktiken lånar diskurser från andra områden, exempelvis näringslivet.

Exempel (5). Reklamdiskurs

”Mindre klasser – mer kunskap” är ett budskap vi sprider här idag, och det är en reform vi tar med oss till nästa års val!

Även detta exempel är tydligt en reklamdiskurs och talaren presenterar sloganen explicit som ett budskap som ska spridas. Budskapet är dessutom kopplat till en konkret reform som Socialdemokraterna utlovar vid valvinst. Budskapet kan därför tolkas som ”reklam” för Socialdemokraternas vallöften.

Exempel (6). Ekonomisk diskurs

Under sommaren har också stora summor av våra skattepengar gått upp i rök. 97 miljarder kronor har lagts på det holländska företaget Nuon. Det har kallats Sverige sämsta affär – någonsin, och redan nu är 30 miljarder borta.

I ovanstående exempel ser vi en tydlig ekonomisk diskurs i det hänseende att man talar om ”affärer” och stora summor pengar. Diskursen kan samtidigt ses som en form av negativ skuldbeläggande diskurs eftersom den i kontexten används för att skuldbelägga ansvarig regering för ”Sveriges sämsta affär”. Regeringens finansminister Anders Borg har ett högt förtroende i ekonomiska frågor bland Sveriges hushåll och skuldbeläggningen kan därför ses som ett försök till att kritisera den bilden och utmåla regeringen som mindre ansvarsfull än de vill framstå.

Ekonomisk diskurs kan ses som en av grundpelarna i politisk kommunikation och fungerar i detta sammanhang också som ett sätt för Stefan Löfven att visa att han behärskar området.

Exempel (7). Marknads/Liberal diskurs

Inte bara för att det är smart. Inte bara för att det är lönsamt. Utan för att det är moraliskt rätt – och den bästa garanten för varje människas frihet!

Lönsamhet är något de flesta företag och verksamheter strävar efter. Förekomsten av ordet placerar här enligt mina tolkningar ordet inom en marknadsskugga (som ligger mycket nära ekonomisk skugga). Varje enskild individs frihet är å sin tur nära förknippat med liberalismen och placerar texten i en liberal skugga. Förekomsten av en marknadliberal skugga i den skuggsiva praktiken kan också tolkas som ett spår av utom-skuggsiva förhållanden från sociala praktiken. Där socialdemokratins förflyttning mot den politiska mittfåran utgör ett sådant förhållande. (Allansson, 2010, s. 52)

8.2.6 Spår av ideologier och positionering

Vi har i flera exempel ovan sett hur både marknadsskugga, reklamskugga och socialistisk skugga förekommer i texten. Det finns givetvis fler exempel i materialet än de som i mån av utrymme redovisas här.

Det går ändå att konstatera att förekomsten av både höger-orienterade (liberala) skuggor och vänsterorienterade (socialistiska) sådana positionerar socialdemokraterna i den politiska mittfåran som de länge strävat efter att ligga i. Socialdemokraterna vill positionera sig som ett mittenparti för breda väljargrupper och förekomsten av flera olika skuggor kan ses som en strävan mot detta. Där blandningen av ideologiskt präglade skuggor ställer liberalism och socialism inte i motsatspar utan sida vid sida. Dessa slutsatser liknar också de slutsatser som Allansson (2010) redovisar.

Samtidigt finns det spår av en tydlig socialistisk ideologi som jag tolkar som ett sätt att positionera Stefan Löfven i en socialdemokratisk tradition av solidaritet med utsatta och svaga grupper i samhället. Det är inledningen på talet ett exempel på, då Löfven inleder med att tala om krisen i Syrien. Jag tolkar inledningen som ett sätt för Stefan Löfven att skuggsivt positionera sig som statsministerkandidat internationellt. Ett världsomspännande samhällsansvar positionerar även honom i ett historiskt sammanhang med andra socialdemokratiska ledare som tagit stor plats internationellt, exempelvis Olof Palme, som brunnit för internationella samarbeten och solidaritet.

Att inleda med att tala om krisen i Syrien ger också tillfälle att etablera en gemensam ståndpunkt tillsammans med åhörarna, då de flesta förutsätts hålla med om att utvecklingen i landet är olycklig. Denna etablering sker också på den textuella nivån, vilket jag kommer redogöra för i senare skede.

Anders Utbult kommenterar valet av inledning med hänseende till något som jag tolkar som kopplat till socialdemokratisk ideologi (tanken om solidaritet och samhällsansvar). Vilket ytterligare stärker kopplingen mellan social praktik och skugga.

”Vi valde att tala om Syrien eftersom det är en konflikt som omvärlden måste behålla fokus på för att tvinga fram en lösning, och där har alla som får tillgång till debattutrymme ett ansvar.” (se bilaga)

8.3 Textanalys

Textanalysen utgör Faircloughs tredje och detaljrikaste dimension. I textanalysen analyserar jag själva texten för att se vad som finns rent konkret. Detta avsnitt baseras på systemisk-funktionell grammatik (Holmberg mfl, 2011, Ledin, 1994) och teori om pronomen utifrån Engblom (2004), Sigrell (2001) och Bergman-Claeson (1994).

Jag kommer inleda med en presentation av analysen av språkhandlingar, följt av modalitet och slutligen pronomen. Och kommer genomgående kommentera resultaten i förhållande till hur dessa kan tolkas som försök till att positionera Löfven som statsministerkandidat, samt hur textnivån kan kopplas till diskurs och social praktik.

8.3.1 Språkhandlingar

En analys av textens språkhandlingar visar att texten främst består av påståenden. I vissa fall är det uppmaningar som tydligt uttrycks och i andra fall realiseras uppmaningar genom påståenden. Några erbjudanden sker aldrig uttryckligen men de realiseras genom påståenden 7 gånger. Frågorna som förekommer är så kallade ”retoriska frågor” riktade mot läsaren, vilket sker 3 gånger i texten och samtliga gånger med en regeringskritisk underton.

Tabell (1). Språkhandlingar

Påstående	Uppmaning	U/Påstående	Erbjudande	E/Påstående	Fråga	Utrop/Citat
154	12	12	0	7	3	4

8.3.2 Kongruenta Språkhandlingar

Kongruenta språkhandlingar är språkhandlingar som realiseras av det namn de bär, det vill säga påståenden som realiseras genom språkhandlingen påstående, till skillnad från inkongruenta språkhandlingar som realiserar en annan språkhandling än den de givit namn åt.

8.3.3 Påståenden

Påståenden är bland de vanligaste språkhandlingarna i texter och många språkhandlingar av påstående-typ signalerar att texten är informativ och beskrivande.

Att det finns en så pass stor övervikt av påståenden kan härröra ur textens struktur, där både problembeskrivning och lösningar har en beskrivande och informativ karaktär.

En egenskap som alla beskrivningar besitter är att de utesluter andra alternativa sådana. (Potter, Jonathan, 1996, s. 97-98, 106-108, 111) Vilket gör påståenden särskilt lämpade för talaren eftersom påståenden, som vi såg i analysen av den diskursiva praktiken, är mycket svåra att ifrågasätta inom den omedelbara situationen. Att talet är så pass påståendetungt bidrar på textnivå till att positionera Löfven som auktoritet inom de områden han talar om, där utsagor dessutom inte ifrågasätts i den omedelbara kontexten.

Exempel (8). Påstående

Vi har ett system som dödar sitt eget folk.

8.3.4 Fråga

Frågorna i texten fungerar främst som ett retoriskt grepp för att bygga eller främja en tes. I exemplet nedan gör Stefan Löfven sig själv tydlig med ett framträdande *jag* varpå han frågar om moderaterna ”Tror ni att eleverna håller med?”. Frågan har, i den kontexten, bara ett möjligt svar – nej. Och frågesatsen bidrar till att ytterligare stärka talarens argument.

Exempel (9). Fråga

Jag skulle vilja fråga moderaterna: Tror ni att eleverna håller med?

8.3.5 Uppmaning

Direkta uppmaningar har ofta en krävande karaktär och kräver agerande från mottagaren. Men uppmaningar kan också negligeras av mottagaren. I nedanstående exempel (10) har uppmaningen en tydlig social, solidarisk och moralisk karaktär, vilket är återkommande för uppmaningarna riktade gentemot åhörarna i texten.

Exempel(10). Uppmaning

Visa din solidaritet med Syriens folk innan du lämnar Vasaparken idag.

Att ordet solidaritet uttryckligen nämns gör det tydligt att det finns en koppling mellan text, diskurs och social praktik. Det är i exemplet ovan en tydlig uppmaning på textnivå att visa solidaritet med Syriens folk, samtidigt är valet att tala om kriser i andra länder ett tecken på solidaritet på en diskursiv nivå. Solidaritetstanken har utöver detta även en grund i socialdemokratisk ideologi och historia. Vilket visar en koppling mellan nivåerna text, diskurs och social praktik.

En annan typ av uppmaning är den i exempel (11) nedan. Där riktas uppmaningen mot regeringen och Fredrik Reinfeldt i synnerhet.

Exempel(11). Uppmaning till Reinfeldt

Det är dags att lägga korten på bordet i Nuon-skandalen. Det är dags att redovisa historien bakom 30 förlorade miljarder. Det är dags, Fredrik Reinfeldt, att ta ansvar för Sveriges ekonomi.

Genom att uppmana Reinfeldt att ”lägga korten på borden” skapas en situation där Reinfeldt utmålas som icke transparent och oärlig. I förhållande till Löfven som då implicit framställs som Reinfeldts motsats. Genom att positionera sig som Reinfeldts motsatspar skapas en situation där Löfven gör anspråk på Reinfeldts position som statsminister. Uppmaningen används som en språklig resurs till att implicit positionera Löfven som statsminister.

8.3.6 Erbjudanden

Texten som analyserats har inga explicita erbjudanden. En anledning till detta kan möjligtvis vara att Löfven och Socialdemokraterna inte vill ge några uttryckliga erbjudanden så här långt innan valet. Detta för att inte riskera att behöva dra tillbaka ett erbjudande som visar sig svårt eller omöjligt att realisera.

8.3.7 Inkongruenta språkhandlingar

Inkongruenta språkhandlingar är som jag nämnde tidigare språkhandlingar som realiseras av en annan typ av språkhandling. En mening kan exempelvis betydelsemässigt tolkas som en uppmaning, medan grammatiken säger att det är ett påstående. I sådana fall realiseras uppmaningen av en påstående-sats.

I exemplet nedan realiseras en uppmaning genom påstående, vilket är relativt vanligt i de flesta sammanhang (Holmberg, P, i *Funktionell Textanalys*, s. 103). Jag har i exemplet tagit med två meningar innan den mening jag anser realiserar en uppmaning genom påstående. Det gör jag för att ge läsaren en bit ur kontexten vilket jag anser nödvändigt för att förstå den semantiska betydelsen (uppmaningen) som sedan realiseras genom ett påstående. (”Och de partier...”)

Exempel (12). Uppmaning realiserad genom påstående

”Sjukvården är till slut en fråga om liv och död. Det finns ett moraliskt ansvar att se till att den fungerar. Och de partier som viftar bort det som nonsens hör inte hemma i Sveriges regering!”

I och med att uppmaningen är realiserad genom ett påstående så blir också innebörden mindre framträdande. Betydelsen blir implicit att ”rösta bort” de partier som tycker krisen i vården är ”nonsens”, det vill säga en uppmaning till att rösta bort regeringspartierna. Betydelsen blir uttryckt på det här sättet inte lika synlig för mottagaren. Detta kan enligt mig tolkas som ett sätt att skapa gemenskap mellan sändare och mottagare eftersom det ”dolda budskapet” utgör en plattform för gemensam förståelse och samtycke kring en fråga. Förutsatt att mottagaren förstår

och håller med om budskapet. Denna tolkning har stöd utifrån den beskrivning Sigrell (2001) gör av dolda budskap inom politiska tal. (Sigrell, 2001, s. 11-12, 302, 308-309)

8.3.8 Erbjudande realiserat genom påstående

Den analyserade texten har som nämnts tidigare inga explicita erbjudanden. Den föreslagna förklaringen till detta är att partiledaren och socialdemokraten Stefan Löfven inte vill ge ett konkret erbjudande om risken finns att erbjudandet inte går att uppfylla.

I texten finns däremot erbjudanden som är implicita och realiserade genom påståenden. Vilket för med sig möjligheter för sändaren att erbjuda mottagaren något utan att konkret förklara vad som erbjuds och när. Det lämnas istället åt mottagaren att tolka, även om den tolkningen oftast är, som i exemplet nedan, synnerligen enkel.

Exempel (13). Erbjudande realiserat genom påstående

”Och vi ska gå mot att beskatta pensioner som den uppskjutna lön det är. Sveriges äldre är värda vårt tack, vårt erkännande, vår respekt. Och det minsta vi kan göra är att ge dem den vård, trygghet och frihet de förtjänar!”

Erbjudandet som realiseras genom påståendet uttrycks som ett påstående om något självklart: att det minsta *vi* (inkluderar alla i Sverige) kan göra är att(...) den vård, trygghet och frihet de (pensionärerna) förtjänar. Erbjudandet är här enligt min tolkning implicit och jag tolkar denna mening som ett erbjudande om vad Socialdemokraterna erbjuder pensionärer och äldre i utbyte mot deras röst i kommande val.

8.4 Modalitet

I textversionen av det analyserade sommartalet finner jag modalitetsmarkörer som ger de olika språkhandlingarna olika modalitetstyp och modalitetsgrad. De olika modalitetsmarkörerna i texten är: Ska, kommer, måste, kan, krävs, borde, och vill.

Tabell 2. Modalitetsmarkörer

Borde	Kan	Kommer	Krävs	Måste	Ska	Skulle	Vill
1	14	7	2	10	27	1	17

Ska och Skulle är böjningsformer av verbet *skola* men räknas här ändå separat.

Modalitetsmarkören *måste* används i texten/talet främst inledningsvis, då Löfven kritiserar inbördeskriget i Syrien och utvecklingen i Egypten. Löfven riktar sig då till ”omvärlden” när han använder *måste* som är ett modalt verb som uttrycker förpliktelse med hög modalitetsgrad. Detta

skapar en för talet inledningsvis auktoritär ton där Löfven i princip kräver att omvärlden (mottagaren) ska agera på ett bestämt sätt. Kravställandet har här en positionerande effekt där Löfven tar sig friheten att statsmannamässigt kräva agerande från omvärlden. Kraven som uttrycker förpliktelse med hög modalitetsgrad kan tolkas som positionerande av Löfven som blivande statsminister i förhållande till politiker i andra länder.

Vi ser i exemplet nedan hur *måste* används dels för att uttrycka förpliktelse, men också som ett sätt att visa att talare och åhörare står på gemensam mark. Den höga förpliktelsegraden i kombination med att talet i den omedelbara kontexten inte är öppen för ifrågasättande, skapar en känsla av att konsensus råder kring vart man står i frågan om konflikten i Syrien. Skulle det finnas personer på plats som inte håller med om denna hållning så ger talet inte något tillfälle att vädra denna motsättning.

Exempel (14). Måste

Alla parter måste ställas till svars för begångna krigsförbrytelser. Omvärlden måste bistå humanitärt, och vara tydliga med våldet ska upphöra. Bashar al-Assad, diktatorn, förtryckaren, mördaren, måste avgå.

Modaliteten utgör i exempel (14) en språklig resurs med vilken talaren (Löfven) kan försöka etablera gemensam mark med åhöraren.

Modalitetsmarkören *kan* är en annan modalitetsmarkör som i texten förekommer både som *förpliktelse-* och *sannolikhets-*typ med olika modalitetsgrad och används i texten både tillsammans med och utan negation. Den förekommer inte inledningsvis i texten men är sedan återkommande i resten av texten. Det kan bero på att texten inledningsvis vill göra en stark och tydlig markering, varpå *måste* används som modalitetsmarkör av hög förpliktelsegrad.

Exempel (15). Kan

Ett barns utbildning kan aldrig få bli ett marknadsmisslyckande. Våra barns framtid kan aldrig vara ett experiment.

I exempel (15) ovan tolkar jag *kan* som modalitetsmarkör av *förpliktelse-*typ med hög modalitetsgrad som tillsammans med adverbet *aldrig* signalerar att sändaren inte kommer att förhandla kring sin ståndpunkt i frågan om barns utbildning.

Men *kan* används även i positiva sammanhang för att markera något som går att göra, och då något som kan göras "tillsammans" eftersom *kan* i flera fall förekommer tillsammans med pronomenet *vi*. I de fallen signalerar *kan* en modalitet av *sannolikhets-*typ med hög modalitetsgrad.

Exempel (16). Kan (+vi)

Sätter vi jobben först kan vi ge varje människa en ekonomisk trygghet och frihet.

Genom användningen av *vi + kan* skapas en gemenskap mellan talare(sändare) och åhörare(mottagare) med implicit mening att problemet som beskrivs (inkomstklyftor, arbetslöshet) kan lösas om Socialdemokraterna vinner valet. Det modala verbet *kan* signalerar sannolikhet med en vinst i valet som en implicit premis för att så kan ske, vilket också kan tolkas som ett erbjudande.

Den modalitetsmarkör som förekommer flest gånger i texten/talet är *ska* som är en markör av *förpliktelse*-typ av *hög* modalitetsgrad. *Ska* förekommer, liksom *måste*, många gånger i början av talet/texten. Tillsammans skapar de två modalitetsmarkörerna en mycket skarp och auktoritär ton som förväntar sig och kräver mycket av åhöraren (mottagaren) av budskapet. Premissen för detta är att åhöraren (mottagaren) håller med om budskapets innebörd och godtar talarens auktoritet. Valet av Syrien som första ämne i talet kan tolkas ha funktionen att bidra till att etablera ett gemensamt *vi* mellan talare och åhörare för att på så sätt möjliggöra att senare budskap tas emot så som önskat.

Ska förekommer dock, till skillnad från *måste* återkommande genom hela texten. *Ska* används då både tillsammans med och utan negationer, exempelvis då något ska göras, eller något inte ska få ske.

Exempel (17). Ska

”Våra äldre *ska inte* leva sina liv i oro för en bristande omsorg. Ni *ska aldrig* låsas in i en skrubb, som skedde söder om Stockholm i somras. *Ni ska* ha rätt till en omsorg som är bemannad, pålitlig och som de kan styra själva. Oavsett behov, oavsett inkomst.”

”Därför *ska vi* också skapa ordning och reda i välfärden, säkra öppenheten och kraftigt begränsa vinsterna. Välfärden *ska inte* styras av vinstintresse, utan människors behov av trygghet och frihet!”

Vill är en modalitetsmarkör av typen ”villighet”. Villighetsmodalitet öppnar för flera alternativa handlingar och bidrar ofta till att fråge- och påståendesatser realiserar uppmaningar. (Holmberg, P, 2011. Funktionell textanalys, s. 106)

Exempel (18). Vill

Vi vill ge större stöd till skolor med stora behov, och göra så att läxhjälp ges efter elevernas behov – inte föräldrarnas betalningsförmåga.

Vi vill investera för att minska klasserna med upp till fem barn i de första åren i skolan.

I exemplet ovan uttrycks *villighet* med hög modalitetsgrad eftersom inget satsadverbial används för att försvaga eller tona ned intensiteten. Exemplet ovan är en vilja, men också ett löfte till väljarna om vad Socialdemokraterna vill göra/förändra när eller om de vinner valet.

Något som är intressant med exemplet ovan är att fundera kring vem eller vilka som ingår i *vi*-et. Är det Socialdemokraterna? Eller är det partiledningen? Eller alla som är närvarande vid talet, det vill säga, både trogna väljare, potentiella väljare och tveksamma väljare? Att pronomen kan användas för att signalera olika deltagare, gemenskap och distans, ska jag gå in på ytterligare i kommande avsnitt om pronomen i texten.

8.5 Pronomen

En analys av textens pronomen visar på ett frekvent användande av personliga pronomen och possessiva pronomen. Detta kan bidra till att skapa en ”gemenskap” mellan talare/åhörare genom bruket av possessiva pronomen *vår, vårt, våra*, vilka signalerar ägande eller tillhörighet till de talande *vi, ni, oss*. (Sigrell, 2001, s. 321ff) Pronomen kan även ha en exkluderande funktion gentemot dem som implicit inte inkluderas i *vi*-et. (Bergman-Claeson, 1994, s. 55-57) Pronomen ger också en möjlighet för talaren att synliggöra sig själv (”jag tycker...”), sina motståndare (*de, dem*) och olika väljargrupper (*ni, du, er*).

Pronomenbruket är ofta en tydlig perspektivmarkör. Genom att tala om ”vi svenskar” eller ”vi socialdemokratiska kvinnor” kan man markera en känsla av samhörighet och värdegemenskap med en viss grupp. (Bergman-Claeson, 1994, s. 10) Vem som inkluderas inom den egna gruppen bygger ofta på en polarisering mellan ”oss” och grupper som uppfattas som ”de andra”. (Ibid.) Jag kommer i detta avsnitt visa prov på hur pronomenbruket används som språklig resurs av Löfven. Dels för att etablera ett gemensamt *vi* med åhöraren, och dels för att positionera sig som statsminister genom polarisering gentemot regeringen och statsminister Fredrik Reinfeldt.

Först vill jag dock presentera en översikt över de pronomen som förekommer i texten. De pronomen som förekommer i texten är: Vi, Ni, Du, Jag, Dig, Dina, Din, Mig, Oss, Vårt, Våra, Vår, De, Dem, Er.

Tabell 3. Pronomen

Vi	Ni	Du	Jag	Din/Dina	Dig	Mig	Vår t- a-	De/Dem	Oss
61	16	6	16	3	1	2	12	22	2

I tabellen (Tabell 3.) ovan ser vi att *vi* är det mest frekventa pronomenet. Detta är intressant eftersom *vi*-et både har en inkluderande och exkluderande funktion. Generellt i texten är *vi*-et inkluderande med en oftast implicit exkludering av *dem* som inte ingår i *vi*-et.

I talets inledning förekommer *vi*-et flest gånger medan något tydligt *jag* inledningsvis inte förekommer överhuvudtaget. En tolkning jag gör är att detta är ett strategiskt beslut för att tidigt försöka etablera ett *vi* mellan talare och åhörare. Ett tidigt etablerat *vi* gör det möjligt, och är ofta en förutsättning, för talaren att ska nå fram med sitt budskap. (Sigrell, 2001, s. 321) Samtidigt gör ett tidigt etablerat *vi* att Löfven när han sedan framträder med ett *jag*,

gör anspråk på en ledarroll i gemenskapen. Pronomenbruket kan således ses som en språklig resurs för positionering.

Det är även intressant att se hur texten riktar sig till olika grupper genom användningen av olika pronomen. När texten riktar sig till äldre förekommer pronomenet *vi* regelbundet, medan pronomenet *du* förekommer i samband med att texten riktar sig till unga och studenter.

Exempel (19). Du / Student

Vi ställer krav, men vi ger också ett tydligt löfte: Är du ung och arbetsför i Sverige, ska du aldrig någonsin vara långtidsarbetslös, du ska arbeta eller studera!

I exempel (19) är det intressant att se vilken typ av relation som skapas genom bruket av pronomenet *du*. I exempel (19) framställs *vi* som kravställande gentemot *du*-et som är *ung och arbetsför i Sverige*, vilket kan tolkas som att en auktoritär och hierarkisk relation implicit skapas mellan kravställare och den som får kraven riktade mot sig, *du*-et. Kravställaren i detta fall är Löfven tillsammans med *vi*-et som här får tolkas som de äldre i samhället i motsats till de yngre som tilltalas *du*.

Bruket av *du* är i sammanhanget intressant eftersom det är så direkt i en situation där talare (sändaren) inte har kontroll över åhöraren (mottagarens) identitet. Fairclough tar bland annat upp vikten av att undersöka vilka relationer som implicit skapas när pronomenet *du* används i masskommunikation, där de potentiella mottagarnas identitet är dold för producenten. (Fairclough, 2001, s. 106)

8.5.1 De/Dem

De/Dem syftar oftast tillbaka på redan kända subjekt/objekt i tredje persons form. Framförallt förekommer användningen av *de/dem* i mitten av texten, då texten tar upp *de unga* och *de äldre*, i frågor som gäller skola och välfärd.

Exempel (20). De äldre

Äldre har hamnat i kläm i systemet. Då är det inte systemet, utan *de äldre*, som ska försvaras!

De förekommer också då regeringen åsyftas, ibland implicit och ibland explicit. I exemplet nedan presenteras *regeringen* uttryckligen för att sedan benämnas med ett *de* som syftar tillbaka till regeringen. Det sker då i ett negativt sammanhang, ”samhällsproblemen”, i vilket regeringen utmålas som okapabel /ovillig till att lösa problemen.

Exempel (21). De / Regeringen

Men när regeringen flyr undan samhällsproblemen är det för att de inte *kan* eller *vill* lösa dem – inte för att de är omöjliga att lösa.

Exempel (21) är också prov på hur *de/dem* kan användas för att skapa en polarisering mellan regering och det regeringsalternativ som Löfven är statsministerkandidat för. Genom att peka ut *de/dem* skapas ett motsatspar där *vi*-et utmålas som motsatsen, alltså kapabelt att lösa problemen.

8.5.2 Inkluderande / Exkluderande pronomen.

I den analyserade texten finns många pronomen som har en relationsskapande funktion, där pronomenet *vi* är det mest frekvent använda (61 st). Användandet av *vi*-et kan ha många funktioner för textens relationsskapande funktion. *Vi*-et kan, beroende på vilka som exkluderas eller inkluderas i det ha en gemenskapsskapande eller distansierande funktion i texten. Gemensamt för alla pronomen är deras beroende av kontexten. (Bergman-Claeson, 1994, s. 48)

Inom grammatiken brukar man tala om ett *inklusivt vi* och ett *exklusivt vi* (Bergman-Claeson, 1994, i Engblom, C, 2004. s. 64) och jag kommer i följande avsnitt redogöra för de olika *vi* som finns i texten. Jag kommer också ge exempel på andra pronomen som har en liknande funktion i texten (våra, oss).

Charlotte Engblom konstaterar i sin avhandling att användningen av *vi* ofta implicerar ett förhållande till en grupp som också benämns *de* eller *ni* och utgör på så sätt ett positionerande och förhandlande om sociala relationer. (Engblom, C, 2004 s. 62-64) *Vi*-et kan för den som känner sig som en del av det signalera gemenskap, grupptillhörighet och delade värderingar i olika frågor. Det är också en funktion som tillskrivs pronomenet *vi* hos Bergman-Claeson (1994). I exempel (22) här nedan tolkar jag *vi*-et som ett försökt till gemensamhetsskapande mellan talare (sändare) och åhörare (mottagare).

Exempel (22). Inkluderande *vi*

FN måste utreda vad som skett. Men vi vet att konsekvenserna för de drabbade är obeskrivbara. Vi vet att detta innebär en upptrappning av konflikten. Vi vet att Rysslands och Kinas stöd för regimen inte kan fortsätta.

I exempel (22) har *vi*-et en inkluderande funktionen med syfte att skapa en gemensam kunskaps- och värdegrund. Detta *vi* kommer tidigt i texten och inkluderar enligt min tolkning alla åhörare i Sverige, på plats eller via media. *Vi*-et inkluderar dessutom implicit andra länder, särskilt i väst, som är för ett ingripande i Syrien-konflikten. Att inleda talet på detta sätt skapar en möjlighet för Löfven att etablera ett *vi* med mottagaren och få med denna på sin sida i en fråga där konsensus redan råder. Löfven markerar i exempel (22) ett för åhörarna bekant perspektiv vilket kan bidra till att påståenden lättare accepteras av åhörarna. (Bergman-Claeson, 1994, s. 48) Om Löfven lyckas etablera ett *vi* kan det vara enklare att få med sig mottagaren även i resonemang och frågor som följer.

Vi-et kan även ha en funktion som inte enbart vill få med sig mottagaren i en fråga eller kring en åsikt. I exempel (23) har *vi*-et funktionen att skapa en gemensam kunskapsgrund kring något som hänt i Sverige under sommaren och som de flesta hört talas om eller kan relatera till - krisen i skolan.

Exempel (23). Gemensam kunskap

Och under sommaren har vi sett många sorgliga skolkonkurser. Många unga har haft ett oroligt sommarlov, utan att veta var eller ens om de kan gå i skolan till hösten.

Det inkluderande eller exkluderande *vi*-et kan som nämnt tidigare bidra till att skapa relationer som är både explicita eller implicita. Särskilt intressant blir detta om man har i åtanke att sommartalet genom återberättande i media vänder sig till hela Sveriges befolkning. *Vi*-et kan i sådant fall skapa en situation där Löfven implicit skapar sig en auktoritär roll där han tar sig rätten att "tala för oss" i olika sammanhang och frågor, samt avgöra vad som är rätt eller fel. Fairclough (2001: s.106) exemplifierar detta bruk av inkluderande *vi* med den typ av texter tidningar ofta använder i exempelvis ledartexter där skribenter tar på sig rollen att diktera vad som enligt dem är rätt eller fel.

"The newspaper is speaking on behalf of itself, its readers, and indeed all ("right-minded"?) British citizens. In so doing, it is making an implicit authority claim rather... - that it has the authority to speak for others."
(Norman Fairclough, 2001, s. 106)

I Löfvens fall finns en poäng i att tidigt få med sig många mottagare i sitt resonemang genom att upprätta ett gemensamt *vi*. Men det finns också en inbyggd risk i denna användning av inkluderande *vi* då mottagaren, om denne inte håller med, kan känna sig exkluderad med eventuell konsekvens att denne inte röstar på Socialdemokraterna.

I exempel (24) har *vi*-et en inkluderande funktion för dem som identifierar sig som socialdemokrater. Exemplet skulle även kunna tolkas än mer snävt inkluderande, till att inkludera endast de socialdemokrater som praktiskt arbetar med socialdemokratisk politik.

Exempel (24). Inkluderande *vi* socialdemokraterna

Vi socialdemokrater håller inte med. *Vi* är redo att ta ansvar för att ingen elev ska gå med en klump i magen, och undra om skolan finns kvar imorgon. Därför presenterar *vi* idag ett förslag på ny lagstiftning. En Lex JB.

Som nämnt i stycket ovan finns här rum för tolkning av *vi*-et och vilka det kan tänkas inkludera. Jag ser exempel (24) som ett *vi*-bruk med trattliknande inkludering där de två första meningarna inkluderar de allra flesta socialdemokrater, väljare och parti-medarbetare. I den tredje meningen, där Lex JB presenteras inkluderar *vi*-et en snävare grupp socialdemokrater som arbetat praktiskt med förslaget till ny lagstiftning och exkluderar de grupper som inte varit delaktiga i det arbetet.

"När en talare använder *vi* skapas en relation som å ena sidan markerar att någon eller några personer grupperas tillsammans med talaren, och å andra sidan att någon eller några i eller utanför samtalet hamnar utanför."
(Engblom, C, 2004. s. 64)

Ett liknande mönster ser vi även i exempel (25) där en trattliknande inkludering sker, från ett allmänt *vi* till ett snävare *vi*, för att slutligen positionera sig gentemot regeringen och deras politiska linje.

Exempel (25). Inkluderande/exkluderande *vi* socialdemokrater

Men vi socialdemokrater står för en annan väg. Vi vill göra de skolinvesteringar som regeringen har valt bort varje år.

I exempel (25) ser vi hur vissa grupper kan inkluderas alternativt exkluderas genom användning av pronomenet *vi* i en text. Möjligheterna till olika betydelser hos *vi*-et är dessutom större i samtal med fler än två deltagare (Engblom, C, 2004. s. 64) och det är därför möjligt att i den situation som sändare och mottagare befinner sig i så finns flera tolkningar för vilka som inkluderas eller exkluderas i *vi*-et.

Vi har också sett hur *vi*-et kan skapa gemenskap, känsla av delade värderingar och grupptillhörighet.

I nästa exempel ska vi istället se hur bruket av pronomen kan ha en *exkluderande* funktion genom att implicit anklaga en annan grupp ("*de/dem*") och genom detta ha en gemensamhetsskapande funktion för den grupp som inte utpekats.

Exempel (26). Exkluderande *de/dem*.

Lyssna inte på de ledare som låtsas som om samhällsutvecklingen inte går att påverka. Som ser på ojämställdheten mellan kvinnor och män, på klimatförändringarna, på det växande hatet i samhället, och sedan rycker på axlarna.

Avkräv ansvar av dem som försöker gömma arbetslösheten bakom nya räknesätt. Som slinker undan som tvålar så fort kriserna inom vården, skolan och omsorgen kommer till ytan.

I nästa exempel vill jag visa vilken funktion bruket av pronomenet *vi/ni* kan ha i texten. I nedanstående exempel används *ni* för att peka ut en grupp mottagare med ett problem (här: de äldre) för att i nästa stycke peka ut den grupp som har lösningen (här: det socialdemokratiska partiet som Löfven är partiledare för).

Exempel (27). Vi & Ni

Ni ska ha rätt till en omsorg som är bemannad, pålitlig och som de kan styra själva. Oavsett behov, oavsett inkomst."

Därför ska vi också skapa ordning och reda i välfärden, säkra öppenheten och kraftigt begränsa vinsterna.

I exemplet ovan presenteras först ett problem som *ni* har. *Ni* innebär i denna situation "de äldre" som är i eller kommer vara i behov av vård. Kort därefter presenteras en lösning på problemet gruppen *ni* anses ha. Denna lösning är något *vi*-et ska lösa och detta *vi* syftar då på Socialdemokraterna som parti och kanske främst partiledning. Den grupptillhörighet som skapas i och med användningen av ett *vi* och *ni* i texten är situationellt förankrad samtidigt som den

också kan sträcka sig utanför den omedelbara situationen. (Engblom, C, 2004. s. 62) I exempel (27) syns också talets struktur tydligt, med problembeskrivning följt av lösning.

I situationen som exempel (27) visar är det möjligt att en pensionerad socialdemokrat kan befinna sig i både gruppen *ni* och *vi* vid olika tillfällen i talet eftersom pronomenet *vi/ni* är situationellt förankrat i förhållande till talet, men också kan sträcka sig utanför den specifika situationen. Åhöraren kan i sådant fall känna gemenskap (eller alienation) med båda grupperna då den sociala relationen är öppen för förhandling.

9. Slutsatser

I detta avsnitt ska jag presentera de slutsatser jag drar utifrån analyserna av Stefan Löfvens sommartal. Jag kommer presentera slutsatserna löpande och i förhållande till uppsatsens syfte, vilket var att: Visa hur Stefan Löfven positioneras. Vilka språkliga strategier som används för detta. Samt kopplingen mellan positioneringen av Löfven i sommartalet på text, diskurs och social praktik nivå.

Slutligen kommer jag kort diskutera kritik mot uppsatsen och några metodologiska och teoretiska aspekter.

9.1 Positioneringen av Stefan Löfven

Talets övergripande syfte är utifrån resultaten att positionera Stefan Löfven som socialdemokraternas statsministerkandidat på både ett nationellt och internationellt plan. Detta sker genom användningen av språkliga strategier på textuell och diskursiv nivå dialektiskt kopplat till den sociala praktiken.

Textuellt är användningen av pronomen, språkhandlingar och modalitet en språklig resurs för att positionera Stefan Löfven som statsminister. Pronomenbruket används för att i likhet med Carl Bildts tal i analyserna hos Sigrell (2001), tidigt etablera ett gemensamt *vi* med mottagaren. Detta för att i ett senare skede framträda med pronomenet *jag* i rollen som regeringsbildare och på så sätt skapa en exkludering till *vi*-et när det kommer till rollen som regeringsbildare och statsminister. Samtidigt bidrar den tidigt etablerade gemenskapen mellan Löfven och åhörarna till att efterföljande budskap lättare tas emot av mottagaren. (Bergman-Claeson, 1994, s. 48)

Pronomenbruket positionerar också Löfven som en auktoritet med makt att inkludera/exkludera andra grupper, exempelvis *du* (studenter) och *de/dem* (Regeringen). Pronomenbruket används i talet delvis för att inkludera grupper och delvis för att skapa en polarisering mellan inkluderande *vi*-et och ett exkluderande av de grupper som inte ingår i gemenskapen (oftast Moderaterna).

Löfven framträder också inledningsvis som kravställare (genom språkhandlingar och modalitet) och som den som sätter dagordningen. Genom val av modalitet som markerar hög förpliktelsegrad till påståenden, erbjudanden och uppmaningar konstrueras både sociala relationer och kunskapssystem. (Winther Jørgensen, Phillips, 2000, s. 88) Modalitetsvalen och det påståendetunga talet kan därför ses som språkliga strategier för att positionera Stefan Löfven samtidigt som de bidrar till att konstruera sociala relationer mellan Löfven och mottagare.

Positioneringen sker diskursivt i ämnesval kopplade till nationell och internationell kontext samt i diskursordningen genom ett allsidigt urval av diskurser från olika samhällsområden. Blandningen av diskurser speglar de ramar som den sociala praktiken utgör över den diskursiva praktiken, där politiker har ett institutionella krav på sig att nå ut till olika grupper för att attrahera väljare.

Analysen visar på en bred *interdiskursivitet* där en övergripande traditionell talardiskurs utgör grunden och sedan byggs upp av flera olika diskurser. Framför allt ekonomisk-, liberal-, socialistisk- och reklam-diskurs. Enligt Fairclough hänger hög interdiskursivitet ihop med förändring. (Winther Jørgensen, Phillips, 2000, s. 87) Blandningen av diskurserna som bär spår av både explicita och implicita ideologier av både högerideologisk och vänsterideologisk karaktär kan därför tolkas som en kamp om vart partiet ska placera sig ideologiskt. Diskurserna framträder oftast implicit men i vissa fall syns de explicit i och med diskursivt markerade ord som exempelvis ”frihet” eller ”solidaritet”. Blandningen visar på en dialektisk koppling mellan diskursiv praktik och social praktik, där socialdemokraternas ideologiska resa mot en placering i den svenska politikens mitt (Allansson, 2010) utgör ett förhållande i den breda sociala praktiken, och som tar sig ett direkt uttryck i och med blandningen av höger-/vänsterideologiskt markerade diskurser.

Förekomsten av marknads/reklamdiskurs sida vid sida med ideologiska diskurser visar också på en koppling mellan diskurs och förhållanden i en bredare social praktik. Där förekomsten av reklamdiskurs och ideologiska diskurser kan kopplas till en kamp om huruvida politiken ska handla om ideologi eller om personen som företräder ett politiskt parti. Förekomsten av reklamdiskurs kan därför tolkas som att diskursordningen bidrar till att förändra den diskursiva praktiken genom att politik framställs som en vara som kan säljas till väljarna. Samtidigt som förekomsten av diskurserna speglar förhållanden, så som ökad individualisering av den politiska institutionen i den sociala praktiken.

Vidare visar analysen att talets struktur är uppbyggd, i likhet med Utbults beskrivning, utifrån en problembeskrivning följt av socialdemokraternas förslag på lösning. Ofta med ett implicit budskap att rösta på socialdemokraterna och en vilja att presentera kärnfulla budskap som kan spridas i media. Talets struktur bidrar till att positionera Stefan Löfven som statsminister genom att göra anspråk på att ha de lösningar nuvarande statsminister inte har, samt genom att försöka visa på en koppling mellan regeringens politik och problem i det svenska samhället. Och således framstå som det självklara valet för väljarna. Tillsammans med en mångfald av diskurser bildar den övergripande strukturen en situation där positioneringen av Stefan Löfven underbyggs diskursivt.

9.2 Maktförhållanden

En kritisk diskursanalys har i någon mån alltid en vilja att tydliggöra maktförhållanden. Analysen visar att maktförhållanden reproduceras diskursivt och textuellt i talet och att maktförhållanden är präglade av den sociala praktikens förutsättningar och ramar av *common sense* karaktär. Vilka på den diskursiva nivåns konsumtion av texten skapar en kommunikativ situation där talare och åhörare kommunicerar på ojämlika villkor. I förlängningen bidrar denna obalans till att positionera Stefan Löfven hierarkiskt i förhållande till åhörarna, varpå rollen som blivande statsminister blir tillgänglig för honom.

I den diskursiva praktikens konsumtion av texten reproduceras maktförhållandet dels fysisk genom avståndet mellan talare och åhörare (publik) samt genom att talaren står upphöjd på en scen och talar ut mot åhörarna. Detta förfarande slår en kanske inte direkt som ett maktförhållande eftersom en talare vid ett podium anses naturligt (naturalized) och maktförhållandet på så sätt är dolt.

Makten reproduceras och bidrar till att positionera Löfven i den diskursiva praktiken genom ett antal regler och konventioner av *common sense* karaktär i den bredare sociala praktiken som talare och åhörare förhåller sig till. Samt genom de roller som talare och åhörare tar med sig in i den diskursiva praktiken. Maktförhållandet manifesteras i den diskursiva praktiken genom att:

- 1) Talaren är den som får tala.
- 2) Talaren väljer ämnen.
- 3) Talaren har makt att peka ut olika grupper

Löfven är i rollen som partiledare den som enligt *common sense* ska tala. Den diskursiva praktiken gör det också svårt att förhandla om talarrollen. Åhörarna har istället för ordet möjlighet att förhandla antingen genom att a) applåder, b) bu-rop, c) tystnad. Dessa medel kan förvisso vara effektiva (tänk dig en komiker som möts av tystnad), men i regel är det få som bryter normen och ifrågasätter en partiledare i den omedelbara situationen. Denna maktrull befästs också på textuell nivå genom påstående och modalitet med hög förpliktelsegrad som ställer krav på mottagaren och bidrar till Stefan Löfvens auktoritet.

Sett till de textanalytiska resultaten ser vi att Löfven ställer få eller inga frågor riktade till den omedelbara publiken, något som annars kunde bjudit in till en dialog mellan talare och åhörare genom att exempelvis fråga ”vill vi ha det så?”. Istället riktar sig frågorna till regeringen och/eller Fredrik Reinfeldt och ”dialogen” är således mellan dem (Exempel 9). Likaså riktar sig Löfven med en uppmaning till Reinfeldt (Exempel 11). Genom att positionera sig som Reinfeldt motsatspar och motståndare gör Löfven implicit anspråk på Reinfeldts statsminister-titel.

9.3 Kritik och teoretisk/metodologisk reflektion

Ovan har jag presenterat de slutsatser jag dragit utifrån analyser och i förhållande till uppsatsens syfte. Jag har förklarat hur Stefan Löfven genom olika språkliga strategier genomgående positioneras i text, diskurs och social praktik, som Sveriges näste statsminister i sitt sommartal i Vasaparken den 25 augusti 2013, samt diskuterat vilka maktförhållanden som skapas i den diskursiva praktiken. Än är dock utfallet i valet 2014 ett oskrivet kort. Och det är oklart om Stefan Löfven blir statsminister eller ej. Vare sig han blir det eller inte så är det intressant att i likhet med Ledin (1994, s. 62-63) ställa sig frågan när man väl har facit i hand: Kunde utfallet blivit ett annat, hade andra språkliga strategier använts?

Jag ska i detta avsnitt diskutera några teoretiska och metodologiska aspekter av uppsatsen. Jag ska dels diskutera hur jag uppfattat kombinationen av CDA och SFG för analys av materialet, dels diskutera vilka avväganden och tolkningar som varit problematiska. Samt ge min syn på en fortsatt forskning inom området.

Min uppfattning är att kombinationen av kritisk diskursanalys och SFG har fungerat väl i förhållande till uppsatsens syfte. Det är särskilt i de textanalytiska analyserna som jag upplevt att tydliga mönster för hur positioneringen av Löfven gått till framkommer. Positioneringen har syns tydligast i användningen av pronomen för etablering av gemenskap mellan talare och åhörare. Men syns också i valet av modalitet. Den interpersonella textanalysen kan i min mening med fördel användas till analyser av politiska tal.

Analyserna av diskurser har också de varit givande. Då olika diskurser relativt lätt kan kategoriseras utifrån diskursbundna ord och begrepp, exempelvis ”solidaritet” för socialistisk diskurs eller ”investera” för ekonomisk diskurs.

Svårigheten har istället legat i att visa på dialektiska kopplingar mellan diskursiv praktik och den bredare sociala praktiken. Då det inte finns några tydliga sätt att visa just *var* och *hur* det icke-diskursiva påverkar och förändrar det diskursiva. (Winther Jørgensen, Phillips, 2000. s. 93) I den problematiken ger Fairclough inte heller några tydliga direktiv för hur dessa kopplingar ska gå till. Trots detta ser jag den kritiska diskursanalysen som ett mycket lämpligt redskap för att koppla resultat ur textanalyser till en bredare samhällslig kontext.

9.4 Slutord

Den här uppsatsen skulle egentligen kunna bli hur lång som helst och på grund av tid och platsbrist har jag inte möjlighet att redogöra för alla de resultat en Kritisk diskursanalys ger utifrån mitt material. Kritisk diskursanalys möjliggör flera infallsvinklar och det finns många aspekter som skulle kunna utredas ytterligare. Exempelvis ser jag inkluderande och exkluderande pronomen som ett mycket intressant ämne för fortsatt forskning. Likaså skulle en jämförande studie av moderaterna och socialdemokraternas politiska tal inför valåret 2014 vara intressant att läsa.

När det kommer till politiska tal så har uppsatsen inte haft som mål att underöka dessa utifrån ett bredare material med ett större urval av tal och fokus på övergripande strömningar och tendenser i dessa. Det skulle i framtiden vara intressant att se en studie som undersöker huruvida det politiska talet förändrats de senaste åren i takt med större samhällsliga förändringar. Jag tycker mig på ett övergripande plan se en konflikt mellan tal som ”säljer” talaren som en vara och tal som gör en återgång mot en mer ideologiskt prägel där värdegrund och moral tar mer plats än ekonomi och skattesänkningar. Löfvens sommartal innehåller bådadera och det blir intressant att följa vilken strömning som går segrande ur kampen.

10. Referenser

10.1 Litteratur

Allansson, Filip. 2010. *Mittens rike – En idéanalys av Socialdemokraternas och Moderaternas idépolitik 1956-2009*. C-Uppsats, Sektionen för hälsa och samhälle, Högskolan i Halmstad, Halmstad.

Bergman-Claeson, Görel. 1994. *Vi svenskar, vi människor och bomben: En semantisk analys av identifikationsramar och fiendebilder i pressdebatten om svenskt atomvapen 1952-1959*. (Doctoral dissertation). Uppsala: Institutionen för nordiska språk.

Ulf Bjereld, Ann-Marie Ekengren & Isabell Schierenbeck. 2009. *Power, identity, modernity. Individualisation and destabilisation in a globalised world*, International Review of Sociology: Revue Internationale de Sociologie, 19:2, 263-272. Routledge, London.

Engblom, Charlotte. 2004. *Samtal, identiteter och positionering. Ungdomars interaktion i en mångkulturell miljö. (Conversation, identities and positioning. The interaction of young people in a multicultural environment.)* Acta Universitatis Stockholmiensis. Stockholm Studies in Scandinavian Philology. New Series. 34. Almqvist & Wiksell International. 209 pp.

Fairclough, Norman. 2001. *Language & Power*. Pearson Education Limited, Harlow, England.

Helgesson, Karin. 2011. Att ställa krav i platsannonser. *Möjligheter och begränsningar med SFG:s modalitetsanalys. I: Funktionell Textanalys, Holmberg, mfl (red.)*

Holmberg, Per; Karlsson, Anna-Malin; Nord, Andreas (red.). 2011. *Funktionell textanalys*. Stockholm: Norstedts.

Issenberg, Sasha. 2012. *The victory lab*. New York: Crown Publishers.

Ledin, Per. 1994. Vem kan man lita på? Språk och makt i EU-debatten. I: *Språk och stil*, nr 4, s. 19–63. 1994.

Potter, Jonathan. 1996. *Representing Reality: Discourse, Rhetoric and Social Construction*, Sage, London. S. 97-98, 106-108, 111

Sigrell, Anders. 1999. *Att övertyga mellan raderna: en retorisk studie om underförstådda inslag i modern politisk argumentation*. Diss. Umeå : Univ.

Strinati, Dominic. 1995. *An introduction to theories of popular culture*. 2nd Edition, Routledge, London & New York

Vigsø, Orla. 2004. *Valretorik i text och bild: En studie i 2002 års svenska valaffischer*. (Doctoral dissertation). Uppsala: Institutionen för nordiska språk.

Winther Jørgensen, Marianne: Phillips, Louise. 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund, Studentlitteratur.

10.2 Elektroniska källor

Almedalsveckan

<http://www.almedalsveckan.info/1009>

Senast läst 16 december 2013

Löfvens sommartal 25 Augusti, 2013. Text & Video

<http://www.socialdemokraterna.se/Pressrum/nyheter/Lofvens-sommartal-/>

per 21 November 2013

Löfvens sommartal, 25 Augusti, 2013. Video. Youtube

<http://youtu.be/qA-2dASKjol>

per 21 November 2013

http://www.svd.se/nyheter/inrikes/stefan-lofvens-sommartal-ppm-har-blivit-en-dyr-flopp_8453250.svd

per 21 November 2013

Opinionsmätning, SIFO

http://www.tns-sifo.se/media/474948/vb_aug_2013_svd.pdf

Senast läst 16 december 2013

Bilagor:

Frågor & Svar till/från Anders Utbult(S) via e-mail.

- Inför talet var det många som sa att Löfvens sommartal i Vasaparken skulle sparka igång Socialdemokraternas upptakt inför valet. Jag undrar därför hur viktigt själva talet i sig är, med tanke på ett allt bredare medielandskap? Behövs partiledartalen som sådana?

”Talet är ett tillfälle att få medieuppmärksamhet - något partierna alltid slåss om. Så det vore dumt att inte hålla dem. Det ger också ett avstamp inför hösten, och en chans att påverka den politiska agendan. Stefan Löfven valde tex att tala om hårdare reglering av friskolor - vilket sedan, dock inte av detta, blev en stor fråga under hösten.”

- Hur resonerar man kring avvägningen mellan att låta privatpersonen Löfven kontra partiledaren Löfven synas när man skriver ett tal?

”Jag tror det är mycket viktigt med personliga erfarenheter och berättelser, för att göra tal gripande, personliga, unika och intressanta. Det får förstås aldrig bli irrelevant, men min uppfattning är att de gånger Stefan Löfven valt att bli personlig har det tagits emot mycket väl. Se exempelvis det mycket personliga linjetalet på kongressen.”

- Reinfeldt fick efter sitt tal i Almedalen mycket kritik om att han varit för snävt inriktad på att tala om nationella ämnen och nästintill helt ignorera pågående konflikt i Syrien. Hade ni denna kritik i åtanke när ni valde att inleda Löfvens sommartal i Vasaparken med att tala om krisen i Syrien?

”Nej, att Reinfeldt valde att ägna hela sitt tal åt skattesänkningar var kanske inte en chock. Vi valde att tala om Syrien eftersom det är en konflikt som omvärlden måste behålla fokus på för att tvinga fram en lösning, och där har alla som får tillgång till debattutrymme ett ansvar.”

- Hur resonerar man kring innehållet i talet? Vad vill man, generellt sett, få sagt i ett sommartal?

”Det finns inga specifika regler eller normer för sommartal. Det som är viktigt att tänka på dock är att meningarna är relativt enkla - då talet sker utomhus i en brusig miljö. Som alla andra tal ska de vara gripande, intressanta och underhållande. Annars kan det ha vilket politiskt innehåll som helst.”

- Hur tänker ni kring balansen mellan kritik av sittande regering och förklarande av vad ni vill åstadkomma i framtiden?

”Det är viktigt att lyssnaren uppfattar att S inom de områden vi kritiserar regeringen också har egna lösningar som skulle lösa problemet. Därför är kritik och lösning ofta grupperade inom

styckena. De börjar med en lägesbeskrivning, en kritik mot hur frågan löses just nu - eller ignoreras - sen våra förslag som skulle lösa problemen.”

- Ett tal riktar sig till många grupper, till exempel ungdomar och pensionärer. Hur går tankarna när man ska vända sig till flera grupper? Anpassar ni språket medvetet utifrån de olika grupperna eller skriver man talet utifrån den tänkta publiken på plats?

”Nej, språket är Stefans naturliga. Allt annat skulle bara bli konstigt. Det viktigaste när man talar till olika grupper är att man skapar sympati hos varandra - tex. säger "Om du skulle bli sjuk" istället för "De sjuka", för att visa att vi alla förr eller senare är del av de grupper som politiken berör - unga, gamla, behövande av vård, osv. Själva innehållet i talen anpassas förstås efter vilken del av den socialdemokratiska politiken som publiken tycker är mest relevant - men i ett sommartal är den publiken hela svenska folket, eftersom det också webbsänds och återrapporteras i media.”

Stefan Löfvens sommartal i Vasaparken, Stockholm, 25 Augusti 2013

”Vi har ett system som dödar sitt eget folk.”

Så vittnade en utav medlemmarna i Syriens demokratiska opposition, när Palmecentret hjälpte dem att samlas här i Stockholm för två år sedan. Och systemet finns kvar. I veckan kom rapporter om en gasattack utanför Damaskus.

FN måste utreda vad som skett. Men vi vet att konsekvenserna för de drabbade är obeskrivbara. Vi vet att detta innebär en upptrappning av konflikten. Vi vet att Rysslands och Kinas stöd för regimen inte kan fortsätta.

Alla parter måste ställas till svars för begångna krigsförbrytelser. Omvärlden måste bistå humanitärt, och vara tydliga med våldet ska upphöra. Bashar al-Assad, diktatorn, förtryckaren, mördaren, måste avgå.

* * *

Och nu behövs vårt stöd till Syriens folk mer än någonsin. Därför har Palmecentret bidragit till bildandet av Syrian Women Network. De stärker de syriska kvinnors deltagande i fredsprocessen och i byggandet av ett framtida, fredligt Syrien.

Idag samlar vi in pengar till dem här i parken. Så hjälp till att visa att Sverige inte har glömt Syrien. Visa din solidaritet med Syriens folk innan du lämnar Vasaparken idag.

* * *

För två år sedan väcktes hoppet i Egypten, och vi såg landet slå in på en väg mot demokrati. Men istället för demokrati ser vi hur sjukhusen och bårhusen i Kairo fylls med döda. Istället för utveckling hörs nu röster för vedergällning och hämnd. Istället för försoning blir grannar till fiender, torg blir till slagfält, hopp förvänds till hat. Detta måste få ett slut!

Egypten måste återgå till ett demokratiskt civilt styre. Vi i omvärlden behöver inta en mer aktiv roll i demokratiarbetet i hela Mellanöstern. EU:s samarbetsavtal ska ha en tydlig koppling till demokratisk utveckling. Stödet till demokratiska krafter måste öka.

USA och EU höll länge arabvärldens diktatorer under armarna i utbyte mot stabilitet, gränsövervakning och energileveranser. Detta förhållningssätt måste nu en gång för alla avslutas.

Det är ett moraliskt ansvar som vi måste axla. Demokratisk utveckling ska aldrig offras för ekonomisk vinning.

* * *

Vänner, i sommar har jag varit uppe i Örnköldsvik och träffat barnbarnen. De är små eldfångda paket av energi och glädje, och du känner i hjärtat att du skulle göra allt för att det ska gå bra för dem i livet. Så är det att ingå i en familj. Och jag vill att vi ska se samhället just som vi vill att en god familj ska vara. Där vi vill ge grannens barn lika livschanser som våra egna barn. Där vi inte lämnar någon i Fas 3 eller fattigdom – lika lite som vi skulle lämna en bror eller syster där. Där vi stöttar varandra när vi vill studera, byta jobb, starta företag, och sedan gläds åt varandras framgång.

Inte bara för att det är smart. Inte bara för att det är lönsamt. Utan för att det är moraliskt rätt – och den bästa garanten för varje människas frihet!

* * *

Klyftorna mellan människor i Sverige har växt alldeles för länge. Det är en stor skam för oss som land. Det som krävs nu är politiskt ansvar för att staka ut en väg som leder mot det som bygger Sverige starkt: sysselsättning, sammanhållning, solidaritet. Men samtidigt som behovet av politiskt ansvar är som störst, är regerings ansvarsflykt som ihärdigast.

Under sommaren har ett läkarupprop gått genom Sverige. Det är ett larm om krisen i sjukvården, som har förvärrats under sommaren. Över 8000 hårt arbetande läkare visar att de inte kan stå tysta, när nya sjukhuslarm kommer varje vecka, när kvinnor tvingas föda på toaletter, när akutmottagningar bryter ihop.

Men regeringen meddelade att det hela var, och jag citerar: ”komplett nonsens”.

Sjukvården är till slut en fråga om liv och död. Det finns ett moraliskt ansvar att se till att den fungerar. Och de partier som viftar bort det som nonsens hör inte hemma i Sveriges regering!

* * *

Under sommaren har också stora summor av våra skattepengar gått upp i rök. 97 miljarder kronor har lagts på det holländska företaget Nuon. Det har kallats Sverige sämsta affär – någonsin, och redan nu är 30 miljarder borta. Nu skyller ministrarna på varandra, och historierna går inte ihop. Frågan blir helt enkelt: Vem ljuger?

Det är dags att lägga korten på bordet i Nuon-skandalen. Det är dags att redovisa historien bakom 30 förlorade miljarder. Det är dags, Fredrik Reinfeldt, att ta ansvar för Sveriges ekonomi.

* * *

Och under sommaren har vi sett många sorgliga skolkonkurser. Många unga har haft ett oroligt sommarlov, utan att veta *var* eller *om* de kan gå i skolan till hösten.

Regeringen har vetat om att antalet gymnasieskolor ökat kraftigt sedan 2006, samtidigt som antalet elever har minskat, men ändå har de inte lyft ett finger. De har byggt ett skolsystem för företagens – istället för elevernas – bästa.

Anders Hultin, moderaten som var med och skapade systemet på 90-talet och som nu drivit JB-koncernen i konkurs, säger att detta bara ”visar att systemet fungerar”. Jag skulle vilja fråga moderaterna: Tror ni att eleverna håller med?

* * *

Vi socialdemokrater håller inte med. Vi är redo att ta ansvar för att ingen elev ska gå med en klump i magen, och undra om skolan finns kvar imorgon. Därför presenterar vi idag ett förslag på ny lagstiftning. En Lex JB.

Den ålägger stat och kommun att sätta stopp för överetableringen av skolor. Och den ger Skolinspektionen uppdraget att ha tillsyn över skolföretags ekonomi, uppmärksamma skolor med ekonomiska problem, och förhindra att de tar pengar ur bolaget.

Ett barns utbildning kan aldrig få bli ett marknadsmisslyckande. Våra barns framtid kan aldrig vara ett experiment. Det är dags att ta ansvar för att varje barn får en trygg skolgång!

* * *

Och vänner, skolans problem är större än skolkonkurserna. Under våren rullade studentflaken här genom Stockholm. En av dem hade texten: ”Passa dig Björklund, nu är det vi som ska rösta!”

Och jag förstår att de är hämndlystna. Regeringen väljer varje år skattesänkningar framför investeringar i skolan. Och för varje år som gått med borgerlig regering har skolresultaten sjunkit. Nu är det bråk i regeringen om den magiska lösningen är att ge 10-åringar betyg, som folkpartiet vill, eller om den magiska lösningen är att ge 9-åringar betyg, som moderaterna vill.

Men vi socialdemokrater står för en annan väg. Vi vill göra de skolinvesteringar som regeringen har valt bort varje år. Därför att barn behöver inte nya betyg för att veta att de misslyckas, de behöver nya verktyg för att lyckas!

* * *

Lärandet avgörs i mötet mellan läraren och eleven. Där avgörs om kunskap tas in, där avgörs livsmöjligheter och framtidshopp. Men idag går många lärare på knäna. Därför måste vi ta bort de berg av byråkrati de har framför sig, så att de kan se barnen där bakom.

Vi vill skapa en nationell samling för läraryrket. Vi lägger våra barns framtid i lärarnas händer. Då ska de få den lön, den fortbildning och det förtroende de förtjänar!

* * *

Vi vill ge större stöd till skolor med stora behov, och göra så att läxhjälp ges efter elevernas behov – inte föräldrarnas betalningsförmåga. Och de barn som halkar efter i högstadiet ska gå i en obligatorisk sommarskola. Det är en princip jag står upp för: En sommar med skola – för en framtid med hopp!

* * *

Och idag finns en farlig vänta-och-se-mentalitet i den svenska skolan. Därför vill vi införa ett startpaket som ger skolor de resurser och specialpedagoger som krävs för att fånga upp varje barn som riskerar att falla – innan de faller för långt.

Vi vill investera för att minska klasserna med upp till fem barn i de första åren i skolan. Det gynnar alla – både de som halkat efter och de som vill springa före. ”Mindre klasser – mer kunskap” är ett budskap vi sprider här idag, och det är en reform vi tar med oss till nästa års val!

* * *

Vänner,

jag har en god vän som heter Ellen Sääf-Bergqvist. Det är en kvinna med lång livserfarenhet, och hon är väldigt idog. ”Tala om äldres villkor!” säger hon. ”Berätta om den vanmakt som vi känner inför samhället idag!”

Även här vägrar regeringen att ta sitt ansvar. Men det ansvaret är vi redo att ta. Våra äldre ska inte leva sina liv i oro för en bristande omsorg. Ni ska aldrig låsas in i en skrub, som skedde söder om Stockholm i somras. Ni ska ha rätt till en omsorg som är bemannad, pålitlig och som de kan styra själva. Oavsett behov, oavsett inkomst.

Och ni ska ha rätt att veta vilket apotek som har er medicin, och få den inom 24 timmar. Äldre har hamnat i kläm i systemet. Då är det inte systemet, utan de äldre, som ska försvaras! Därför ska vi också skapa ordning och reda i välfärden, säkra öppenheten och kraftigt begränsa vinsterna. Välfärden ska inte styras av vinstintresse, utan människors behov av trygghet och frihet!

* * *

Och idag är många äldre förbannande på pensionsbromsen och på särbeskattningen av pensioner. Även där vägrar regeringen ta sitt ansvar. Men dagens läge är oacceptabelt. Många öppnar sina orangea kuvert och tänker, som komikern Ann Westin har uttryckt det: ”Åh, jag har fått en ny portkod!”

Det är dags att erkänna att PPM har blivit en dyr flopp, där fondavgifterna slukar enorma summor varje år. Sveriges fem största pensionärsorganisationer är eniga om att PPM gör mer skada än nytta, och borde läggas ned. De har rätt. Vi socialdemokrater står upp för pensionsöverenskommelsen. Men inom överenskommelser kommer vi att arbeta för att PPM läggs ned. Då behöver bromsen inte slå till lika ofta, och pensionerna kan stärkas.

Och vi ska gå mot att beskatta pensioner som den uppskjutna lön det är. Sveriges äldre är värda vårt tack, vårt erkännande, vår respekt. Och det minsta vi kan göra är att ge dem den vård, trygghet och frihet de förtjänar!

* * *

Och vänner, det bästa vi kan göra för äldres pension, det är att se till att unga arbetar. Men samtidigt som ungefär 400 000 människor är arbetslösa vägrar regeringen tänka om. Här vid Vasaparken bor ju Karlsson på taket. Han är en man som är världens bästa på det mesta – och han har uppfunnit en kuckelimuckmedicin som är lösningen på alla sjukdomar.

Jag känner igen det. 2007, när Sverige var i en högkonjunktur, var det som behövdes en skattesänkning. 2008, på väg ut ur den, var det som behövdes en skattesänkning. 2009 spred sig finanskrisen – det behövdes en skattesänkning. 2010, 2011, 2012. Varje år, i varje läge, inför varje problem, har lösningen varit en skattesänkning.

Nu är arbetslösheten högre, skolresultaten sämre och välfärden krisar. Och för en vecka sedan presenterades lösningen: en ny skattesänkning! När ska någon berätta för Reinfeldt på taket att kuckelimuckmedicinen inte fungerar?

* * *

Jag har gett löftet att socialdemokraterna inte kommer att kasta om vanligt folks ekonomi när vi vinner valet. Och jag står fast vid mina löften. Men samtliga jobbskatteavdrag kommer att trappas av för oss som tjänar över 60 000 kronor.

Vi socialdemokrater kommer alltid att ta ansvar för att finansiera satsningar på jobb, skola och välfärd. Och vi ska visa att om vi hade majoritet i riksdagen idag skulle vi välja jobb, skola och välfärd framför en sorglig, borgerlig, skattesänkingsreprise!

* * *

Blickar vi framåt blir vägvalet än tydligare. Reinfeldt kan driva igenom det femte jobbskatteavdraget med hjälp av Sverigedemokraterna. Det är hans val.

Men svenska folkets val 2014 kommer att stå mellan ett sjätte, sjunde, åttonde och nionde jobbskatteavdrag, eller en första skolsatsning för dina barn, en första välfärdssatsning för dig och din familj, och, för första gången på väldigt länge, investeringar för jobb och utbildning.

Och vänner, jag ser fram emot det valet!

* * *

Det är dags att ta ansvar för arbetslösheten. Det gör man genom att sätta upp ett mål, skapa en strategi för att nå det, och sedan inte ge sig förrän man har kommit dit. Vårt mål är att nå lägst arbetslöshet i EU 2020. Det är vår absolut främsta prioritet. Och för att göra det behöver vi samla alla krafter i Sverige. Därför vill jag säga till Sveriges företagare: Ni behöver våga och vilja anställa fler. Det är därför vi vill att staten ska ta över ansvaret för den andra sjuklöneveckan. Vi vill se till att ni får tillgång till kapital och forskning, kortare betaltider och en ny företagarförmedling, och större trygghet om ni blir sjuka. Ni drar ert strå till stacken, och tar emot nya lärlingar, trainees och anställda. Samtidigt ska vi öka samverkan mellan er, forskare och förtroendevalda. Tillsammans ska vi röja undan hinder för er expansion. Sverige kan inte bli störst, men om vi samverkar kan vi bli bäst, och tillsammans är vi fruktansvärt starka!

* * *

Och jag vill säga till alla unga som söker arbete: Det finns ett politiskt alternativ som inte har glömt er. Vi ska öka stödet och skapa nya vägar så att alla kan ta sin gymnasieexamen. Men vi kommer samtidigt att kräva att ni gör det – för så är kraven på dagens arbetsmarknad. Vi ska investera kraftigt i en 90-dagars garanti. Det är vår främsta prioritering i vår budgetmotion i höst. Den gör att ni blir garanterade utbildning, praktik eller arbete inom 90 dagar. Men det kräver också att ni tar den stora möjlighet som erbjuds er.

Vi ställer krav, men vi ger också ett tydligt löfte: Är du ung och arbetsför i Sverige, ska du aldrig någonsin vara långtidsarbetslös, du ska arbeta eller studera!

* * *

Och till alla som är inlåsta i Fas 3 vill jag säga: Vi ska befria er från Fas 3, och ge er möjlighet till riktig utbildning och arbete! Till alla arbetsförmedlare vill jag säga: Ni ska få sluta vara övervakare, och bli arbetsförmedlare igen! Till universiteten och högskolorna vill jag säga: Ni ska inte behöva stänga dörren i ansiktet på unga som vill studera.

Sverige behöver fler studenter, inte färre!

* * *

Jag kommer inte att ge mig förrän varenda arbetsför svensk får höra den ljuva musik som är en väckarklocka, som säger: ”Det är dags att gå till jobbet.” Och som ekar: ”Du är behövd.” Jag säger det igen: Socialdemokratin står för en jobbigare morgon – men ett bättre liv.

* * *

Sätter vi jobben först kan vi ge varje människa en ekonomisk trygghet och frihet. Och det skapar resurser för att sluta de klyftor som river isär Sverige, och säkra en socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbar frihet till våra barn och barnbarn.

Och Socialdemokratiens främsta motståndare är inte moderaterna. Inte centerpartiet heller, om någon tror det. Det är hopplösheten. Som författaren James Baldwin har skrivit: ”Den farligaste skapelsen i ett samhälle är en människa med inget att förlora.”

Men när regeringen flyr undan samhällsproblemen är det för att de inte *kan* eller *vill* lösa dem – inte för att de är omöjliga att lösa. Tvärtom har vårt samhälle större möjligheter än någonsin för att ta oss an dem. Väljer vi att investera i våra barns skolgång, våra ungas arbete och våra äldres vård, finns det inget som hindrar oss från att vara ett land i utvecklingens, jämlikhetens och frihetens framkant. Inget!

* * *

Så låt mig slutligen be om detta. Lyssna inte på de ledare som låtsas som om samhällsutvecklingen inte går att påverka. Som ser på ojämställdheten mellan kvinnor och män, på klimatförändringarna, på det växande hatet i samhället, och sedan rycker på axlarna.

Avkräv ansvar av dem som försöker gömma arbetslösheten bakom nya räknesätt. Som slinker undan som tvålar så fort kriserna inom vården, skolan och omsorgen kommer till ytan.

Ni är värda en regering som tar ansvar, både i motgång och i medgång.

Ni är värda en regering som avskyr skolkrisen lika mycket som lärare, elever och föräldrar gör, som oroas över sjukvårdsbrister lika mycket som läkare och patienter, och som hatar arbetslösheten lika mycket som den som själv söker arbete.

Ni är värda en regering som faktiskt tror att framtiden går att förändra. Och det är den regering jag vill bilda om ett år. Tack!